

**Slovenská asociácia malých
a stredných podnikov a živnostníkov**
Slovak Association of Small Enterprises

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

„Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva“

Na základe Zmluvy o partnerstve 175/2017/KGR, za podpory Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v rámci programov podpory malého a stredného podnikania

Obsah

Úvod	- 3 -
1. Malý pohľad späť, prečo odvetvové štandardy v sústave jednoduchého účtovníctva.....	- 5 -
1.1 Malý pohľad späť	- 5 -
1.2 Prečo štandardy v sústave jednoduchého účtovníctva.....	- 6 -
2. Opis metodiky hodnotenia odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva	- 10 -
2.1 Opis databáz a použitých zdrojov dát.....	- 11 -
2.2 Opis ukazovateľov a ich využitie pri finančnej analýze.....	- 20 -
2.2.1 Ukazovatele krytia dlhov likvidným majetkom	- 20 -
2.2.2 Ukazovatele aktivity.....	- 21 -
2.2.3 Ukazovatele zadlženosti	- 23 -
2.2.4 Ukazovatele peňažného výsledku podnikania	- 24 -
2.2.5 Definičné vymedzenie použitých absolútnych finančných ukazovateľov v nadväznosti na výkazy účtovnej závierky v jednoduchom účtovníctve (Úč FO)	- 26 -
2.3 Opis triediacich kritérií.....	- 28 -
2.3.1 kritérium – výška dosiahnutého obratu	- 29 -
2.3.2 kritérium – výška dosiahnutého peňažného výsledku podnikania	- 32 -
2.3.3 kritérium – podľa právnej formy podnikateľa	- 34 -
3. Štatistické hodnoty a ich interpretácia.....	- 37 -
4. Návrh využitia metodiky na ďalšie analytické a praktické účely.....	- 42 -
Záver.....	- 45 -
Súhrn použitých tabuliek, grafov, obrázkov v dokumente	- 46 -
Zoznam použitých zdrojov	- 48 -
Zoznam príloh	- 49 -

Úvod

Predkladaný dokument obsahuje metodiku na hodnotenie odvetvových štandardov (odvetvový benchmark) na základe výsledkov hospodárenia podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva.

Na Slovensku sa problematike odvetvových štandardov venovala pozornosť len v oblasti podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva - od roku 1994 (s výsledkami za rok 1993) boli Bankovým zúčtovacím centrom Slovenska a.s. vydávané odborné publikácie „Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v SR“, ktoré sú k dispozícii aj v dnešnej dobe. Problematike jednoduchého účtovníctva sa doteraz, ani v teórii ani pri vzdelávaní a nadobúdaní (odborných) ekonomických poznatkov, nevenuje náležitá pozornosť, čo vedie mnohokrát k absencii vhodných nástrojov na hodnotenie tohto segmentu podnikania. V popise východiskového stavu sme sa venovali aj krátkemu popisu vzniku a vývoju jednoduchého účtovníctva a porovnaniu s podmienkami v podvojnom účtovníctve.

Potreba analyzovania a hodnotenia fyzických osôb - podnikateľov (živnostníkov) aj z pohľadu ich zaradenia v rámci odborov podnikania vznikla na pôde expertnej skupiny odborníkov zložených z vybraných zástupcov akademickej obce a praxe. Bol navrhnutý projekt zastrešovaný a riešený odborníkmi v oblasti malého a stredného podnikania, ktorý by v súčasnosti ako aj v budúcnosti umožňoval štandardné hodnotenie odvetvových štandardov za oblasť jednoduchého účtovníctva a nastavil vhodnú metodiku.

Hlavným cieľom projektu s názvom „Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva“, ktorý sa realizoval v období od 15. marca 2017 až do 31. decembra 2017 (prípravné fázy projektu začali už od júla 2016), bolo zmapovanie ekonomického prostredia v Slovenskej republike na základe výsledkov hospodárenia podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva, umožňujúce štandardné posúdenie podnikateľského prostredia za pomoci odvetvových štandardov pre oblasť malého a stredného podnikania a vypracovanie metodiky na hodnotenie odvetvových štandardov (odvetvový benchmark).

Pri projekte nastavovania a výberu optimálnej metodiky sa postupovalo nielen na základe pripomienok a analýz výstupov členov pracovného tímu, ktorý vznikol na základe riešenia tejto problematiky, ale aj skúseností a znalostí odborníkov za oblasť ekonomických a štatistických metód spracovania.

Základným zdrojom údajov pre zmapovanie ekonomického prostredia, finančnej analýzy výsledkov podnikania relevantnej skupiny podnikateľských subjektov a nastavenie metodiky na hodnotenie odvetvových štandardov boli výkazy účtovnej závierky podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva doplnené o údaje odvetvovej príslušnosti, právnej formy, okresu, intervalu počtu zamestnancov zabezpečené spoločnosťou CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o. Účtovné závierky

poskytlo spoločnosti CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o., Ministerstvo financií Slovenskej republiky prostredníctvom DataCentra. Údaje boli anonymizované, tzn. poskytnuté bez identifikačných údajov (IČO, DIČ, názov daňového subjektu) a boli za roky 2012 až 2016. Zároveň Finančná správa na účely analýz poskytla informácie o počte podaných daňových priznaní typu B, v ktorých daňový subjekt uviedol príjmy z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti.

Obsahovou náplňou projektu boli práce na:

- výbere zdrojov údajov vstupujúcich do spracovania, ich verifikácia, čistenie na základe stanovených podmienok, kontroly pre správnosť súčtov a ekonomickej interpretácie,
- stanovenie vybraných kritérií hodnotenia, rozdelenia podľa početnosti na základe analýz,
- výber a výpočet vhodných (hodnotiacich) ukazovateľov pre jednotlivé odvetvia, resp. skupín odvetví,
- stanovenie parametrov hodnotenia a nastavenia odvetvových štandardov,
- spracovanie výstupu v podobe odvetvových štandardov.

Účelom projektu je poskytnúť širokej odbornej verejnosti spracovanú metodiku na hodnotenie odvetvových štandardov a výsledky aplikácie metodiky ako nástroj na hodnotenie smerujúci k zvýšeniu výkonnosti, konkurencieschopnosti, obmedzenie rizika podnikania a vytvoreniu dôveryhodnosti malých a stredných podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva. Zároveň aj ako možný nástroj pre tvorbu opatrení v hospodárskej politike na podporu malého a stredného podnikania a investícií pre vznik nových pracovných miest.

1. Malý pohľad späť, prečo odvetvové štandardy v sústave jednoduchého účtovníctva

1.1 Malý pohľad späť

Slovensko po zmene spoločenského a politického režimu od roku 1990 prebiehalo búrlivými štrukturálnymi zmenami hospodárskeho systému, zmenou sociálneho systému, transformáciou ekonomických a vlastníckych vzťahov. Demokratizačný proces so sebou zákonite niesol aj zvýšenie aktivity občanov, uvedomenie si svojho ekonomického postavenia a aj určitý pocit zodpovednosti za ekonomické postavenie jednotlivca a jeho rodiny. Liberalizácia podmienok podnikateľského prostredia ako celku, nemotivovala len vznikajúce súkromné obchodné spoločnosti, ale navodila aj túžbu a nezriedka aj potrebu, vziať veci do svojich rúk aj v oblasti samostatne zárobkovo činných osôb a živnostníkov.

Tento proces však pochopiteľne nemal adekvátnu oporu v jestvujúcom legislatívnom prostredí, a preto vláda a rýchlo vznikajúce podnikateľské organizácie vyvíjali značnú snahu o vyplnenie tejto medzery. Pred legislatívou stála úloha, v širokom merítku liberalizovať podmienky podnikania, výrazne podporiť rozvoj malého podnikania a zároveň do tohto procesu zaviesť aj účinné prvky evidencie a kontroly. V prvom prípade boli spracované zákony, ako Živnostenský zákon, Obchodný zákonník, a pod. V druhom prípade najmä Zákon o dani z príjmov, Zákon o účtovníctve, peňažný denník a metodika jednoduchého účtovníctva, zákon o nájme a podnájme nebytových priestorov, zákony upravujúce sociálne a zdravotné poistenie podnikateľa - fyzických osôb a pod.

V sfére transformácie štátnych podnikov a **veľkých korporácií** tento proces (odhliadnuc od problémov ich privatizácie) **nenarážal na neprekonateľné problémy**. Boli tu viac menej ustálené postupy evidencie, zavedené prvky kontroly a účtovania v systéme podvojného účtovníctva. Veľkí, často zahraniční investori, mali po tejto stránke pomerne dobré skúsenosti a ovládali sofistikované účtovné sústavy.

V priestore malého a stredného podnikania, v rýchlo vznikajúcom sektore individuálneho podnikania občanov, osôb samostatne zárobkovo činných **tomu tak nebolo**. Tu museli byť vytvorené (a pomerne rýchlo) nové pravidlá, nové organizačné a legislatívne prostredie. Do tohto procesu sa popri príslušných rezortoch od počiatku v roku 1990 zapojilo najmä Združenie podnikateľov Slovenska, Slovenský cech informatiky, účtovníctva a manažmentu, a viacero individuálnych odborníkov a podnikateľov (Fetisovová et al. 2004).

S podporou Medzinárodnej organizácie práce v Ženeve boli spracované prvé publikácie, upravujúce priestor malého a stredného podnikania. Proces bol podporovaný Európskou úniou, okrem iného prijatím Európskej charty pre malé podniky, na základe ktorej a z iniciatívy práve spomínaných odborníkov vznikla aj Slovenská asociácia malých

a stredných podnikov a živnostníkov (SAMP). Odborníci SAMP sa aktívne zúčastňovali tvorby nového legislatívneho procesu a výskumu v tejto oblasti.

V spolupráci s podnikateľskými organizáciami a v rámci podpory Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania, vznikali metodické a podporné materiály pre rozvoj MSP. V rámci projektu, podporovaného PHARE, ktorý realizovala Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania, súčasná Slovak Business Agency, bol v roku 2002 spracovaný výnimočný návrh systému „Rovnej dane“, vládou zavedenej v roku 2004. Najvýznamnejšiu úlohu z podnikateľských organizácií zohrala SAMP pri prechode SR na Euro menu. Aj s podporou Národnej banky Slovenska a Informačnej kancelárie Európskej komisie zorganizovala rozsiahlu celoslovenskú informačnú kampaň pre malé a stredné podniky a živnostníkov, najmä v oblasti ich účtovníctva, financovania a organizácie zavedenia Euro a vydala k tomu účelovú publikáciu.

Aktivity SAMP v oblasti financovania, systémov daní, účtovníctva MSP a živnostníkov naďalej pokračujú, najmä výskumom a návrhmi zjednodušenia daní a administratívy v sektore rodinného podnikania, a tiež v oblasti SZČO a živnostníkov. V tejto oblasti má SAMP uzatvorené zmluvy o spolupráci s Ekonomickou univerzitou v Bratislave, Paneurópskou vysokou školou, Vysokou školou ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave a Asociáciou podnikových finančníkov.

Aktivity SAMP sa však neobmedzujú len na priestor Slovenska. Patričnú dohodu o spolupráci má SAMP uzatvorenú aj s partnerom zo Slovinska a na základe záverov 1. medzinárodnej konferencie, organizovanej 8. novembra 2017 Ekonomickou univerzitou v Bratislave a SAMP, pod záštitou predsedu vlády SR, uzatvorila SAMP s partnerskou organizáciou, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR dohodu o spoločnom riešení problematiky MSP a rodinného podnikania. K riešeniu tejto problematiky hodlajú prizvať aj ostatné krajiny V4, ktoré už teraz prejavili aktívny záujem. Zadanie úlohy takto prekračuje rámec Slovenska a plne korešponduje s trendom EÚ v hľadaní štandardov účtovníctva ako takého.

1.2 Prečo štandardy v sústave jednoduchého účtovníctva

Proces precizovania a zlepšovania podnikateľského prostredia nie je zďaleka ukončený. „V EÚ tvoria MSP až 99,8 % všetkých podnikov. Sú právom považované za motor rozvoja spoločnosti, zvyšujú konkurenciu na trhu, majú významný protimonopolný efekt. Vďaka vyššej flexibilitě môžu dosahovať konkurenčné ceny pri menších sériách výrobkov. Výraznou mierou sa podieľajú na zamestnanosti a odbornej výchove mladých ľudí. V porovnaní s veľkými firmami zamestnávajú viac žien, mladých ľudí a

pracovníkov na čiastočný úväzok. Naopak úroveň vzdelania, tréningov zamestnancov a stabilita MSP sú nižšie.“¹

Taktiež aj v ekonomike Slovenska má významnú úlohu stav malých a stredných podnikov, živnostníkov, SZČO a rýchlo sa zväčšujúceho sektoru rodinných podnikov.

Tabuľka č. 1 Historický vývoj ekonomických subjektov v SR v členení na PO, FO

ROK	Ekonomické subjekty SR	Právnické osoby	Fyzické osoby podnikatelia
1993	328 159	45 265	282 894
1994	342 567	55 565	287 002
1995	343 002	67 892	275 110
1996	325 676	67 514	258 162
1997	352 613	75 411	277 202
1998	379 277	83 476	295 801
1999	379 025	83 275	295 750
2000	384 925	88 405	296 520
2001	396 578	93 072	303 506
2002	390 760	93 360	297 400
2003	431 132	101 412	329 720
2004	474 663	114 285	360 378
2005	493 871	126 777	367 094
2006	527 486	139 240	388 246
2007	549 413	149 772	399 641
2008	588 181	169 960	418 221
2009	593 219	179 352	413 867
2010	607 397	197 089	410 308
2011	612 412	210 087	402 325
2012	610 381	222 929	387 452
2013	624 173	241 960	382 213
2014	628 569	259 055	369 514
2015	546 122	207 655	338 467
2016	575 102	228 110	346 992

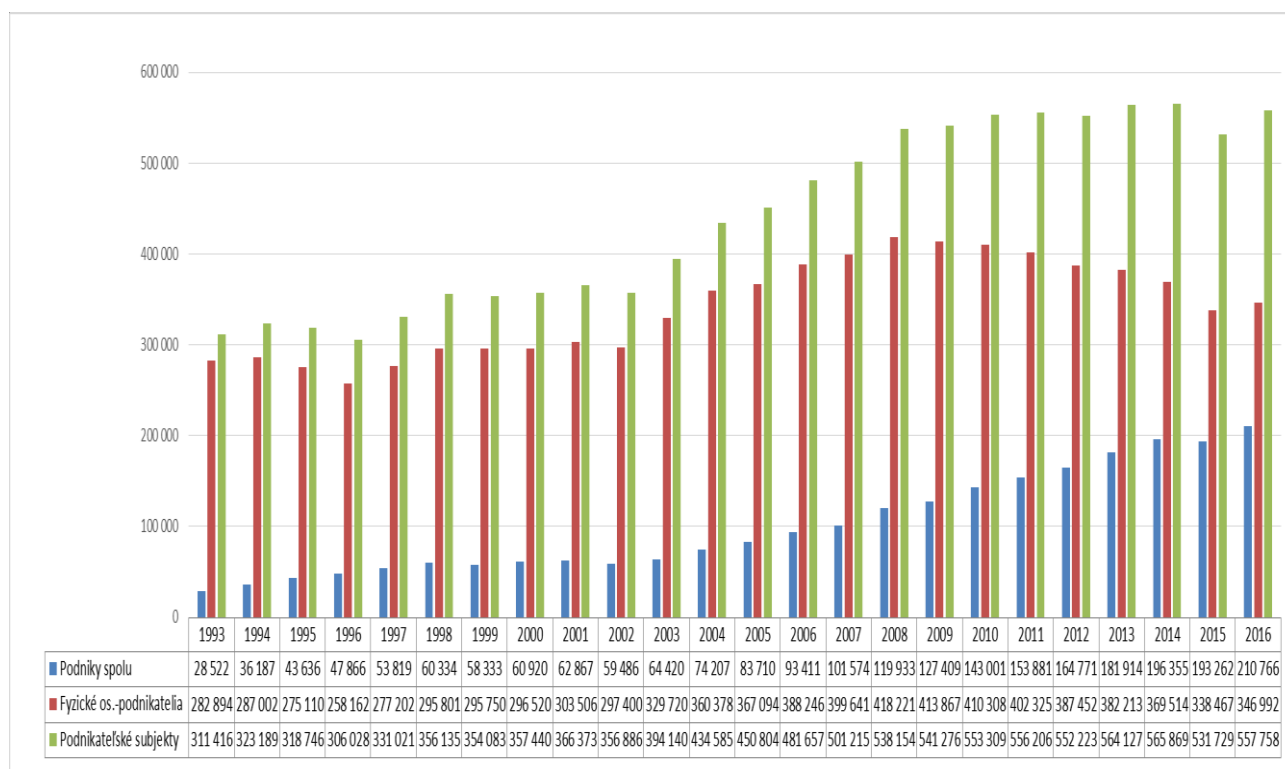
(Zdroj: Štatistický úrad SR, spracovanie SAMP)

Poznámka:

Vykazované počty sú za ekonomicky aktívne subjekty zapísané v štatistickom registri organizácií ŠÚ SR. Za ekonomicky aktívny subjekt sa považuje ten, ktorý mal v sledovanom referenčnom období zamestnancov, tržby alebo investície.

¹ BOROVSKÝ, DOBRUCKÁ., Príručka podnikania pre malých a stredných podnikateľov, s. 16

Graf č. 1 Historický vývoj počtosti podnikateľských subjektov v SR

(Zdroj: Štatistický úrad SR, spracovanie SAMP)

Nepochybne aj v súvislosti s väčším podielom podnikania formou samostatne zárobkovej činnosti fyzických osôb, možno konštatovať, že **Slovensko je krajinou MSP**, pričom nie je veľa rodín, ktoré by nemali v svojom strede, resp. okolí podnikateľa, živnostníka, resp. rodinnú s. r. o., a pod.

Zjednodušenie administratívy, zlepšenie prehľadnosti týchto subjektov a zlepšenie ekonomického prostredia MSPaŽ úzko súvisí so zlepšením pomerne veľkého okruhu ekonomiky štátu.

Objektívne zhodnotenie finančných výsledkov podnikania každého podnikateľského subjektu predpokladá okrem analýzy vývoja jeho finančnej situácie v čase aj porovnanie hodnôt jeho finančných ukazovateľov s hodnotami ukazovateľov, ktoré dosahujú porovnateľné subjekty v porovnateľných podmienkach podnikania. Získame tak dôležitú informáciu o tom, ako sa danému subjektu darilo, či nedarilo využiť príležitosti, či eliminovať hrozby podnikateľského prostredia v porovnaní s konkurentmi a aká je jeho finančná pozícia voči nim. Umiestnenie v lepšej polovici, či štvrtine subjektov je určite pozitívna informácia nielen pre podnikateľa, ale aj pre jeho veriteľov (obchodných partnerov, financujúce banky či lízingové spoločnosti), ktorí hodnotia riziko svojho klienta a rozhodujú sa o vstupe do obchodného vzťahu s ním alebo o podmienkach zotrvania v ňom.

Podstatné je pri takomto porovnávaní dodržať podmienky porovnateľnosti, t. j. porovnávať subjekty:

- s rovnakým alebo aspoň podobným predmetom podnikania – to predpokladá, že by mali mať podobnú majetkovú ako aj finančnú štruktúru, stretávajú sa s podobnými problémami na trhu vstupov aj výstupov, znášajú podobné riziko súvisiace s podnikaním,....
- porovnateľnej veľkosti, nakoľko veľkosť podnikateľského subjektu (či už meraná počtom zamestnancov, majetkom, obratom, či iným parametrom) neovplyvňuje len kvantitatívne parametre jeho podnikania, ale aj jeho možnosti kvalitatívne vyššej alebo nižšej úrovne podmienok a výstupov podnikania (napr. dostupnosť cudzích zdrojov, moderných technológií, a pod.)
- rovnakej právnej formy podnikania – aj právna forma podnikania môže zlepšovať, resp. zhoršovať podmienky podnikania, alebo - v prípade fyzických osôb – podnikateľov určuje do veľkej miery samotné zameranie podnikania (napr. samostatne hospodáriaci roľníci).

Okrem týchto podmienok, zaručujúcich vecnú porovnateľnosť porovnávaných subjektov, je potrebné porovnávať výsledky dosiahnuté za rovnaké časové obdobie.

Nemožno zanedbať ani dodržanie formálnych podmienok porovnávania: predpokladom zmysluplnosti porovnávania je porovnávať subjekty na základe rovnakých ukazovateľov vychádzajúcich z údajov rovnakej sústavy účtovníctva.

Objektivizáciu finančných výsledkov podnikania možno realizovať porovnaním výsledkov subjektu:

1. s konkrétnymi vytypovanými porovnateľnými subjektmi – takto vieme určiť jeho pozíciu v rámci rebríčka konkurentov,
2. so štatistickými charakteristikami početného súboru porovnateľných subjektov (zvyčajne sa označujú ako odvetvové štandardy) – takto vieme určiť, či patrí do lepšej alebo horšej polovice, či štvrtiny subjektov súboru.

Prvá možnosť je realizovateľná len za podmienky dostupnosti účtovných závierok podnikateľských subjektov. Na Slovensku túto dostupnosť zabezpečuje Register účtovných závierok, ktorého správcom je Ministerstvo financií SR a prevádzkovateľom DataCentrum. V jeho verejnej časti sa však nenachádzajú účtovné závierky fyzických osôb - podnikateľov. Pre porovnávanie tohto typu subjektov na individuálnej báze tak nie je možné získať údaje z verejne dostupných zdrojov.

Druhá možnosť predpokladá, že existuje inštitúcia, ktorá realizuje takéto štatistické spracovanie dostatočne rozsiahleho a reprezentatívneho súboru hodnôt ukazovateľov vyčíslených zo spoľahlivých zdrojov údajov. V podmienkach SR je táto možnosť dostupná zatiaľ len pre podnikateľské subjekty, ktoré účtujú a zostavujú účtovnú závierku v sústave podvojného účtovníctva. Od roku 1994 začalo takéto štatistické spracovanie realizovať Bankové zúčtovacie centrum Slovenska (BZCS) a výsledky zverejnilo v podobe prvej publikácie „Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v Slovenskej republike za rok 1993“. Reprezentatívnym a spoľahlivým zdrojom údajov boli anonymizované účtovné závierky subjektov, ktoré poskytovalo DataCentrum, a to aj v čase, keď tieto ešte neboli zverejnené v Registri

účtovných závierok. Odvtedy sa spracovanie realizuje každoročne. Realizáciu spracovania výsledkov od roku 2002 prevzala spoločnosť INFIN, s.r.o., ktorá bola v roku 2008 zlúčená so spoločnosťou SCB - Slovak Credit Bureau, s. r. o., aktuálne nesúcou meno CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o. Výsledky spracovania sú dostupné verejnosti v podobe knižnej publikácie a sú aj súčasťou produktu Cribis Univerzálny register, ktorý ponúka táto spoločnosť (www.cribis.sk).

Určovanie finančnej pozície podnikateľských subjektov účtujúcich a zostavujúcich účtovnú závierku v sústave podvojného účtovníctva v ich relevantnom odvetví je tak na Slovensku dostupné a dlhodobo kvalitne údajovo aj metodicky zabezpečené. Má široké využitie nielen vo finančnom rozhodovaní bánk a iných finančných inštitúcií, či subjektov nefinančnej sféry podnikania, ale slúži aj orgánom štátnej správy a tiež v oblasti vedy a výskumu na akademicknej pôde.

V prípade fyzických osôb – podnikateľov, ktorí sa rozhodli účtovať a zostavovať účtovnú závierku v sústave jednoduchého účtovníctva však podobné spracovanie na Slovensku nie je k dispozícii. Porovnávaním s vyššie charakterizovanými strednými hodnotami publikovanými od roku 1993 zasa bráni formálna aj vecná odlišnosť tohto typu podnikateľských subjektov. Neboli by tak dodržané najmä formálne podmienky porovnávaní. Pritom informácie tohto typu by uvítali mnohé vyššie menované zainteresované subjekty o to viac, že pohľad na výsledky podnikania fyzických osôb – podnikateľov nie je dostupný ani cez verejnú časť Registra účtovných závierok (Zalai et al. 2016).

Z uvedených dôvodov považujeme realizáciu spracovania odvetvových štandardov pre fyzické osoby – podnikateľov ako subjekty účtujúce v sústave jednoduchého účtovníctva za veľmi užitočný a potrebný nástroj zvýšenia transparentnosti podnikateľského prostredia a riadenia úverového a obchodného rizika partnerov týchto subjektov v podmienkach slovenskej ekonomiky.

Z doterajšej činnosti a praktických skúseností odborníkov SAMP sa táto stala gestorom projektu „Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva“. Výsledky riešenia dávajú dobrý predpoklad a možnosti k zlepšeniu transparentnosti pohľadu na podnikateľské prostredie ako celku.

2. Opis metodiky hodnotenia odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva

Široké využitie metodiky odvetvových štandardov súvisí nielen s možnosťou zmapovania a monitorovania podnikateľského prostredia na Slovensku, ale následne aj na možnosť nastavenia rozhodovacích nástrojov pre štátnu a verejnú správu. Cieľovou skupinou pre využívanie metodiky sú taktiež všetky spoločnosti a organizácie hodnotiace a preverujúce si potenciál malých a stredných podnikateľov ako aj analyzujúce kreditné a obchodné riziká. V neposlednej miere, výsledky spracovania a odvetvové štandardy sú využiteľné aj pre samotné podnikateľské subjekty účtujúce v

sústave jednoduchého účtovníctva pre účely porovnania sa a prípadné analyzovanie vývoja v odvetví.

Sústava jednoduchého účtovníctva je charakteristická tým, že podnikateľ v nej účtuje o podnikateľskej činnosti oddelene o peňažnom hospodárení (o príjmoch a výdavkoch) a o majetku a záväzkoch. Sústava jednoduchého účtovníctva v porovnaní s podvojným účtovníctvom nepozná pojem výnosy a náklady, neuplatňuje akruálny princíp, nepoužíva účty a nepozná podvojnú zápisov. Využíva jednoduchý účtovný zápis a priebežne triedi príjmy a výdavky podľa ich vplyvu na základ dane. Jednoduché účtovníctvo je preto možné nazvať ako typicky daňovým účtovníctvom.

Pri navrhovaní metodiky hodnotenia odvetvových štandardov sa prihliadalo na tieto špecifiká, ktorým je sústava jednoduchého účtovníctva charakteristická. Hlavným kritériom členenia podnikateľských subjektov je Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK NACE Rev.2. v členení na divízie a skupiny (*Príloha č. 1*). Ďalším členením sú jednotlivé navrhnuté ekonomické ukazovatele so štatistickou charakteristikou: dolný kvartil, medián, horný kvartil a kritéria veľkosti, právnej formy, ktoré sú podrobne popísané v jednotlivých častiach tohto dokumentu.

2.1 Opis databáz a použitých zdrojov dát

Vzhľadom na dôležitosť výberu informačných zdrojov pre spracovanie bola prediskutovaná a analyzovaná problematika databáz a ich použitia na pracovných stretnutiach spracovateľského tímu a prekonzultovaná aj s ďalšími odborníkmi. Ako najrelevantnejší a najreálnejší zdroj pri nastavení metodiky hodnotenia odvetvových štandardov boli zvolené účtovné závierky, ktoré na rozdiel od štatistických údajov boli vyhodnotené (prístup, početnosť, kvalita...) ako zodpovedajúce potrebám analýzy.

Zdroj a spracovanie dát podľa metodiky hodnotenia odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva zabezpečila spoločnosť CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o. Spoločnosti boli poskytnuté dáta účtovných závierok podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva Ministerstvom financií SR prostredníctvom DataCentra za roky 2012 až 2016 a informácie o počte podaných daňových priznaní typu B, v ktorom fyzické osoby uviedli príjmy podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, kde zdrojom informácií je Finančná správa SR, taktiež za roky 2012 až 2016. Vykazovanie týchto príjmov preukazuje aktívnu podnikateľskú činnosť v danom období.

Slovenská legislatíva umožňuje podnikateľom – fyzickým osobám uplatňovať výdavky v súvislosti s podnikaním dvoma spôsobmi a to:

- percentom z príjmov (§ 6 ods. 10 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov) alebo
- uplatnením preukázateľne vynaložených výdavkov.

Poskytnuté informácie z Finančnej správy SR boli nielen o počte všetkých podaných DP, ale boli členené práve podľa možnosti uplatňovania výdavkov v súlade s legislatívou.

Tabuľka č. 2 Počty podaných daňových priznaní v členení podľa uplatnenia výdavkov percentom z príjmov a preukázateľne vynaloženými výdavkami

Zdaňovacie obdobie	Počet DP s príjmami podľa § 6 ods. 1 a 2 SPOLU	Uplatnili výdavky percentom z príjmov podľa § 6 ods. 10 ZDP	Uplatnili preukázateľne vynaložené výdavky
2012	407 245	184 809	222 436
2013	396 257	177 657	218 600
2014	383 401	172 887	210 514
2015	379 487	174 534	204 953
2016	375 978	176 559	199 419

(Zdroj: Finančná správa SR)

Tabuľka č. 3 Percentuálne vyjadrenie medzi daňovými priznaniami s uplatnenými výdavkami percentom z príjmov a uplatnením preukázateľne vynaložených výdavkov

Zdaňovacie obdobie	PERCENTUÁLNE VYJADRENIE (%)	
	Uplatnili výdavky percentom z príjmov podľa § 6 ods. 10 ZDP	Uplatnili preukázateľne vynaložené výdavky
2012	45,38	54,62
2013	44,83	55,17
2014	45,09	54,91
2015	45,99	54,01
2016	46,96	53,04

(Zdroj: SAMP - pri výpočte percentuálneho vyjadrenia boli použité údaje z Finančnej správy SR)

Podmienky a sadzba pre uplatnenie výdavkov percentom z príjmov sú zakotvené v zákone o dani z príjmov a sú jasne definované. Táto „zjednodušená“ možnosť uplatňovania výdavkov paušálnou formou bola zavedená v zákone č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov, ktorý bol platný do 31.12.2003 a následne ho nahradil zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Ten je platný dodnes. Podľa poskytnutých údajov, uplatnenie výdavkov percentom z príjmov tvorí necelú polovicu z celkového počtu podaných daňových priznaní.

Podnikatelia, ktorí uplatňujú preukázateľne vynaložené výdavky majú na výber tri spôsoby ich uplatňovania, a to prostredníctvom:

- daňovej evidencie podľa § 6 ods. 11 zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov
- sústavy jednoduchého účtovníctva
- sústavy podvojného účtovníctva

Podmienky, spôsoby uplatňovania preukázateľne vynaložených výdavkov po legislatívnej stránke nájdeme nielen v zákone o dani z príjmov, ale aj v Obchodnom zákonníku, zákone o účtovníctve, ktorý tvorí celkový legislatívny pilier oboch účtovníctiev a v rôznych opatreniach a metodických usmerneniach.

Skombinovaním a vyhodnotením poskytnutých informácií o počte podaných účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva a informáciách o počte podaných daňových priznaní typu B, dostaneme celkový obraz vývoja účtovania v sústave jednoduchého účtovníctva v praxi medzi podnikateľmi – fyzickými osobami za obdobie rokov 2012 až 2016. Ako každá analýza, aj táto zároveň naznačuje aj pohľad do budúcnosti a pravdepodobný smer ďalšieho vývoja používania sústavy jednoduchého účtovníctva podnikateľmi.

Tabuľka č. 4 Prehľad o počte dodaných účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva a počte podaných DP s príjmami § 6 ods. 1 a 2

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Počet dodaných účtovných závierok JÚ	193 094	164 559	137 858	125 108	115 247
Počet podaných DP s príjmami § 6 ods.1 a 2	407 245	396 257	383 401	379 487	375 978

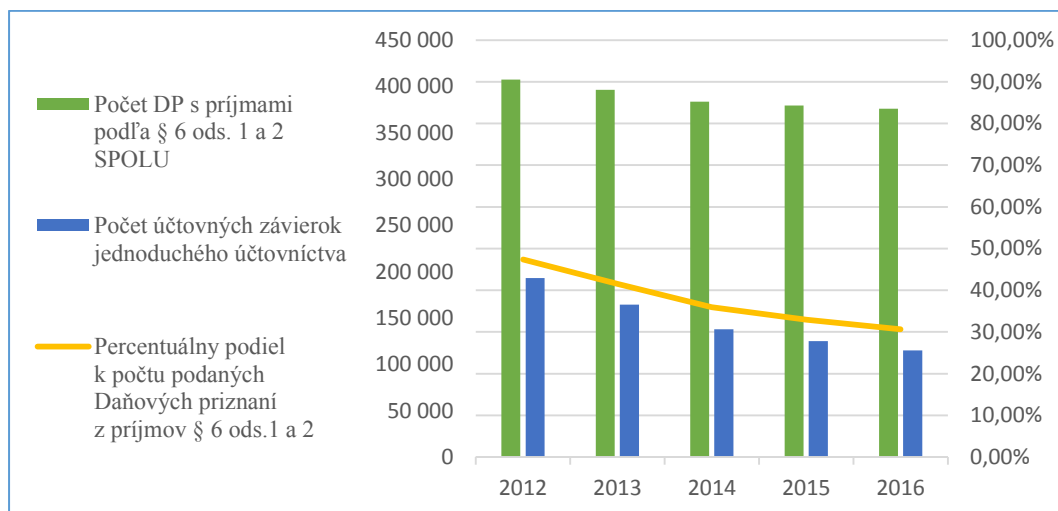
(Zdroj: DataCentrum, Finančná správa SR)

Tabuľka č. 5 Percentuálne vyjadrenie počtu podaných účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva k počtu podaných DP s príjmami § 6 ods. 1 a 2

Zdaňovacie obdobie	Počet DP s príjmami podľa § 6 ods. 1 a 2 SPOLU	Počet účtovných závierok JÚ	Percentuálny podiel k počtu podaných Daňových priznaní z príjmov § 6 ods.1 a 2
2012	407 245	193 094	47,41%
2013	396 257	164 559	41,53%
2014	383 401	137 858	35,96%
2015	379 487	125 108	32,97%
2016	375 978	115 247	30,65%

(Zdroj: SAMP- pri výpočte percentuálneho vyjadrenia boli použité údaje z DataCentra a Finančnej správy SR)

**Graf č. 2 Štatistický graf vývoja sústavy jednoduchého účtovníctva v SR v porovnaní
k podaným Daňovým priznaniam (§ 6 ods. 1 a 2)**

(Zdroj: DataCentrum, Finančná správa SR)

Výsledky vyššie uvedenej analýzy dokazujú, že početnosť uplatňovania preukázateľne vynaložených výdavkov prostredníctvom sústavy jednoduchého účtovníctva každoročne klesá. Jednou z príčin klesania početnosti používania sústavy jednoduchého účtovníctva je bezpochyby zjednodušenie evidovania daňových výdavkov prostredníctvom daňovej evidencie. Charakteristiku daňovej evidencie upravuje zákon o dani z príjmov, avšak nemá zákonom predpísanú formu, ako je to v sústave jednoduchého účtovníctva, ktorú upravuje zákon o účtovníctve, podľa ktorého je podnikateľ povinný viesť peňažný denník, knihu pohľadávok, knihu záväzkov a pomocné knihy. Keďže daňová evidencia nie je tak podrobná ako sústava jednoduchého účtovníctva, poskytuje kvalitatívne menej informácií. Informácie z daňovej evidencie podnikateľa sa nevykazujú v žiadnej závierke, sú uvedené len v podanom daňovom priznaní, čím sa stávajú nedostupnejšie pre tvorbu analýz a nie je možná aplikácia metodiky hodnotenia odvetvových štandardov. Účtovná závierka v sústave jednoduchého účtovníctva poskytuje na základe podrobného účtovania komplexný obraz hospodárenia v podnikaní a výhodou pre podnikateľa viesť jednoduché účtovníctvo je aj možnosť uplatnenia si časti vytvorených rezerv do daňových výdavkov, čo pri daňovej evidencii nie je možné.

Zdrojom údajov pre výpočet ukazovateľov a následne štatistických charakteristík za účelom analýzy odvetvových štandardov sú výkazy účtovnej závierky v jednoduchom účtovníctve (Úč FO), t. j. Výkaz o príjmoch a výdavkoch (Úč FO 1 – 01) a Výkaz o majetku a záväzkoch (Úč FO 2 – 01).

Účtovná závierka ako jediná zobrazuje prehľad o výkonnosti, majetku a zadlženosti podnikateľa, jeho celkového hospodárenia. Je základným zdrojom pre zmapovanie ekonomického prostredia, pre finančnú analýzu, na základe ktorej možno posúdiť finančnú situáciu podnikateľa a určiť, ktoré činitele (externé a interné) a akou intenzitou sa podieľajú na podnikateľskom formovaní. Môžeme posúdiť, tzv. „finančné zdravie“ podnikateľa jednak pohľadom do minulosti (ex post) ako aj do budúcnosti (ex ante).

Údaje z účtovnej závierky sú základom pre nastavenie metodiky na hodnotenie odvetvových štandardov.

Pre vypracovanie metodiky odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva boli poskytnuté údaje z účtovných závierok za roky 2012 – 2016. Ide o anonymizovanú databázu (bez IČO, DIČ, názvu podnikateľa) účtovných závierok v jednoduchom účtovníctve, ktoré vstupujú do verejnej časti Registra účtovných závierok.

Na účely projektu boli poskytnuté dáta v nasledovnom členení :

Všetky položky z Výkazu o príjmoch a výdavkoch (Úč FO 1 – 01) za bežné účtovné obdobie:

- predaj tovaru
- predaj výrobkov a služieb
- ostatné príjmy
- **príjmy celkom**

- zásoby
- služby
- mzdy
- platby poistného a príspevkov
- tvorba sociálneho fondu
- ostatné výdavky
- **výdavky celkom**

- **rozdiel príjmov a výdavkov**

Všetky položky z Výkazu o majetku a záväzkoch (Úč FO 2 – 01) za bežné účtovné obdobie:

- dlhodobý nehmotný majetok
- dlhodobý hmotný majetok
- dlhodobý finančný majetok
- **zásoby celkom súčet**
- materiál
- tovar
- nedokončená výroba, výrobky, zvieratá, ostatné
- pohľadávky
- **krátkodobý finančný majetok súčet**
- peniaze a ceniny
- účty v bankách
- ostatný krátkodobý finančný majetok
- priebežné položky
- opravná položka k nadobudnutému majetku (aktívna)
- **majetok celkom**

- rezervy
- záväzky
- úvery
- opravná položka k nadobudnutému majetku (pasívna)
- **záväzky celkom súčet**

- **rozdiel majetku a záväzkov**

Na základe legislatívnych zmien v sústave jednoduchého účtovníctva, nastala od roku 2013 zmena v členení a pomenovaní položiek výdavkov, ktoré sa uvádzajú vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch (Úč FO 1 – 01). Vyššie uvedená štruktúra dát je charakteristická pre obdobie 2013 až 2016.

Za rok 2012 bola štruktúra dát Výkazu o príjmoch a výdavkoch (Úč FO 1 – 01) nasledovná:

- predaj tovaru
- predaj výrobkov a služieb
- ostatné príjmy
- **príjmy celkom**

- nákup materiálu
- nákup tovaru
- mzdy
- platby poistného a príspevkov
- prevádzková réžia
- **výdavky celkom**

- **rozdiel príjmov a výdavkov**

Na spracovanie metodiky odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva a výsledky aplikácie metodiky, nemá rozdielna štruktúra položiek vo výkaze o príjmoch a výdavkoch za rok 2012 žiadny dopad, nakoľko vo finančných ukazovateľoch sa používajú príjmy celkom, výdavky celkom a rozdiel príjmov a výdavkov.

V sústave jednoduchého účtovníctva môžu na Slovensku účtovať a zostavovať účtovnú závierku vybrané subjekty – účtovné jednotky, presne vymedzené v § 9 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Z nich do spracovania neboli zaradené tie, ktoré nevznikli za účelom podnikania (napr. občianske združenia, neziskové organizácie, a pod.). Odvetvové štandardy sú teda výsledkom spracovania účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva:

- podnikateľov a
- fyzických osôb, ktoré podnikajú alebo vykonávajú inú samostatnú zárobkovú činnosť - samostatne hospodáriaci roľníci a slobodné povolania,

pokiaľ nie sú zapísaní v obchodnom registri (v tom prípade zostavujú účtovnú závierku v sústave podvojného účtovníctva), nevedú daňovú evidenciu a neuplatňujú si v

daňovom priznaní paušálne výdavky (v tých prípadoch nezostavujú žiadnu účtovnú závierku).

Pri kontrole doplňujúcich údajov k dodaným účtovným závierkam, konkrétne právnej formy podnikateľa, sa však vyskytli prípady, kedy k účtovnej závierke bola uvedená právna forma prislúchajúca podnikateľovi zapísanému v obchodnom registri. Pokiaľ údaje v jej výkaze o príjmoch a výdavkoch a výkaze o majetku a záväzkoch prešli kontrolou v zmysle ekonomickej interpretácie, boli aj údaje z tejto účtovnej závierky ponechané v spracovaní.

Poskytnuté údaje zo všetkých účtovných závierok boli v spoločnosti CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o., podrobené okrem kontroly formálnej správnosti vykazovaných dát aj logickej kontrole v zmysle ich ekonomickej interpretácie. Kritériá na kontrolu boli prediskutované a odsúhlasené pracovnou skupinou a to:

- pri kontrolách správnosti súčtov je interval prípustnej chyby v rozpätí +/- 2 eurá;
- pri kontrolách minimálnej hodnoty majetku pre účtovnú závierku vstupujú do spracovania aj účtovné závierky, v ktorých je majetok = 0 (na rozdiel od účtovných jednotiek účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva);
- kontroly na správnosť ekonomickej interpretácie, tzn. či sú položky vykázané správne bez záporných znamienok s výnimkou položiek, kde to výkazy pripúšťajú: rozdiel príjmov a výdavkov; priebežné položky; rozdiel majetku a záväzkov.

Všetky zadané kontroly majú rovnakú váhu. Dôvodom na vyradenie účtovnej závierky zo spracovania je jedna a viac chýb.

Súčtové chyby v súčtových riadkoch sa nevyskytli, dôvodom vyradenia účtovných závierok boli záporné hodnoty v položkách výkazov, kde sa záporné hodnoty nepripúšťajú. Početnosť týchto chýb dokumentuje tabuľka 6.

Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave
jednoduchého účtovníctva

**Tabuľka č. 6 Prehľad počtosti chybových položiek účtovných výkazov pri kontrole
dodanej databázy**

Kód a názov položky		2012*	2013	2014	2015	2016
PV 01	Predaj tovaru	12	7	6	6	5
PV 02	Predaj výrobkov a služieb	10	4	4	1	2
PV 03	Ostatné príjmy	173	81	75	30	31
PV 04	Príjmy celkom	2	0	0	1	0
PV 05	Zásoby*	37	18	15	7	7
PV 06	Služby*	75	7	19	8	9
PV 07	Mzdy	28	20	10	12	6
PV 08	Platby poisťného a príspevkov*	110	46	27	24	25
PV 09	Tvorba sociálneho fondu*	22	15	11	9	13
PV 10	Ostatné výdavky*	8	42	32	23	22
PV 11	Výdavky celkom*	-	2	1	0	1
MZ 01	Dlhodobý nehmotný majetok	0	0	2	2	2
MZ 02	Dlhodobý hmotný majetok	3	2	1	1	0
MZ 03	Dlhodobý finančný majetok	1	0	0	0	0
MZ 04	Zásoby celkom súčet	2	1	0	0	0
MZ 05	Materiál	0	0	0	0	0
MZ 06	Tovar	2	1	0	0	0
MZ 07	Nedokončená výroba, výrobky, zvieratá, ostatné	0	0	0	0	0
MZ 08	Pohľadávky	203	89	54	55	50
MZ 09	Krátkodobý finančný majetok súčet	2190	1120	702	561	456
MZ 10	Peniaze a ceniny	451	154	91	93	66
MZ 11	Účty v bankách	4139	1931	1292	1002	865
MZ 12	Ostatný krátkodobý finančný majetok	5	3	1	1	1
MZ 14	Opravná položka k nadobudn. majetku (aktívna)	15	4	0	0	1
MZ 15	Majetok celkom	704	275	200	139	138
MZ 16	Rezervy	4	0	0	2	0
MZ 17	Závazky	736	360	261	123	155
MZ 18	Úvery	88	44	20	23	22
MZ 19	Opravná položka k nadobudn. majetku (pasívna)	3	0	0	0	0
MZ 20	Závazky celkom súčet	712	341	247	118	149

(Zdroj: CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

Poznámky:

* vo formulári Výkazu o príjmoch a výdavkoch platnom za rok 2012 je v tabuľke výdavkov čiastočne iná štruktúra a názvy položiek, čísla riadkov (kódy), ale zodpovedajú zistenej chybe

PV - riadok Výkazu o príjmoch a výdavkoch

MZ - riadok Výkazu o majetku a záväzkoch

Z databázy údajov vstupujúcich do vyčíslenia odvetvových štatistických charakteristík boli vylúčené účtovné závierky, v ktorých aspoň jedna vykazovaná hodnota nevyhovovala zadaným kritériám. V niektorých účtovných závierkach sa vyskytovalo viac chýb, preto celkový počet zistených chýb je vyšší ako počet účtovných závierok vyradených zo spracovania. Prehľad o redukcii počtu účtovných závierok vstupujúcich do spracovania z dôvodu chybovosti ich položiek je uvedený v tabuľke 7.

Tabuľka č. 7 Porovnanie počtu účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva dodaných z DataCentra a vstupujúcich do spracovania

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Počet účtovných závierok JÚ dodaných	193 094	164 559	137 858	125 108	115 247
Počet účtovných závierok JÚ v spracovaní	186 959	161 704	135 858	123 664	113 939
Percento chybných účtovných závierok JÚ	3,17 %	1,73 %	1,45 %	1,15 %	1,13 %

(Zdroj: DataCentrum, CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

Na základe doplnených údajov z DataCentra ku každej účtovnej závierke:

- o odvetvovej príslušnosti (5-miestny kód SK NACE),
- kóde právnej formy,
- kóde okresu a
- kóde intervalu počtu zamestnancov

je možné celkovú databázu členiť podľa týchto kritérií a určovať odvetvové štandardy finančných ukazovateľov aj pre takto vymedzené čiastkové databázy.

Pôvodom zdroja doplnených údajov poskytnutých prostredníctvom DataCentra je Register organizácií, ktorý spravuje Štatistický úrad Slovenskej republiky.

V databáze DataCentra boli obsiahnuté aj účtovné závierky, ktoré nemali priradený číselný kód SK NACE (v roku 2016 ich bolo 3867, v roku 2015 až 5374, v roku 2014 ich bolo 5017, v roku 2013 až 5865 a v roku 2012 najviac: 7185) a niektoré z nich ani číselný kód právnej formy. Pokiaľ prešli systémom kontrol na kvalitu údajov v účtovných výkazoch, boli zaradené do spracovania a ich výsledky ovplyvňujú štatistické charakteristiky za SR celkom. Ale v rámci členenia celkovej databázy do jednotlivých divízií a skupín odvetvovej klasifikácie boli vyčlenené do „fiktívnej“ divízie 00 a skupiny 000.

2.2 Opis ukazovateľov a ich využitie pri finančnej analýze

Pri analýze finančno-ekonomických výsledkov z účtovných závierok jednoduchého účtovníctva možno použiť obdobné finančné pomerové ukazovatele ako pri účtovných závierkach podvojného účtovníctva. Je však potrebné zohľadniť obmedzený rozsah údajov - položiek výkazov v jednoduchom účtovníctve. Napríklad, *nie je k dispozícii informácia o pohľadávkach, resp. záväzkoch v ich členení na dlhodobé a krátkodobé.*

Okrem toho existujú aj obsahové rozdiely v položkách výkazov oproti výkazom v podvojnóm účtovníctve. Napríklad rozdiel príjmov a výdavkov, ktorý sa zvykne nazývať aj výsledkom hospodárenia, nie je plne porovnateľný s výsledkom hospodárenia v podvojnóm účtovníctve, ktorý vzniká ako rozdiel výnosov a nákladov na aktuálnej báze, tzn. že účtovné prípady sa účtujú a vykazujú v období, s ktorým časovo a vecne súvisia. Pri výbere názvov ponúkaných ukazovateľov sme sa preto snažili preferovať ekonomickú podstatu a odlíšiť ich vzhľadom na iný obsah od ukazovateľov počítaných z účtovných závierok podvojného účtovníctva.

Vybrané ukazovatele poskytujú základný obraz o štyroch hlavných stránkach finančnej situácie podnikateľa, a to o jeho:

- schopnosti kryť dlhy likvidným majetkom,
- aktivite,
- zadlženosti,
- výkonnosti v tvorbe peňažného výsledku podnikania.

2.2.1 Ukazovatele krytia dlhov likvidným majetkom

Ukazovatele krytia dlhov likvidným majetkom sú obdobou ukazovateľov likvidity. Klasické stupne likvidity merajú schopnosť subjektu kryť krátkodobé dlhy krátkodobým majetkom, resp. jeho súčasťami vyznačujúcimi sa rôznou likvidnosťou.

Z výkazov jednoduchého účtovníctva je možné kvantifikovať len schopnosť podnikateľa kryť celkové dlhy bez ohľadu na lehotu ich splatnosti.

Ukazovatele krytia dlhov likvidným majetkom pre sústavu jednoduchého účtovníctva:

- ukazovateľ krytia dlhov likvidným majetkom III. stupňa
- ukazovateľ charakteru platobnej neschopnosti

Ukazovateľ krytia dlhov likvidným majetkom III. stupňa (celková likvidita)

Tento ukazovateľ považuje za speňažiteľný majetok pre potreby úhrady dlhov:

- krátkodobý finančný majetok
- priebežné položky

- pohľadávky (nie je možné vyčleniť len krátkodobé pohľadávky)
- zásoby celkom

Za dlhy, ktoré je potrebné týmto majetkom kryť, považujeme:

- záväzky
- rezervy
- úvery

$$\text{Krytie dlhov likvidným majetkom III. stupňa} = \frac{\text{likvidný majetok 3. stupňa}}{\text{dlhy}} \quad (\text{koef.})$$

Ukazovateľ charakteru platobnej neschopnosti

Ako doplňujúca informácia pri hodnotení platobnej schopnosti podnikateľa môže slúžiť aj ukazovateľ - **charakter platobnej neschopnosti**.

Dáva do pomeru celkové záväzky podnikateľa, ktoré treba uhradiť, k jeho pohľadávkam, z ktorých sa očakáva inkaso.

- *Ak je hodnota tohto pomeru väčšia ako 1* (záväzky subjektu prevyšujú jeho pohľadávky), potom prípadná platobná neschopnosť subjektu má charakter prvej platobnej neschopnosti.
- *Ak je jeho hodnota menšia ako 1* (záväzky sú nižšie ako pohľadávky), jeho prípadná platobná neschopnosť má charakter druhej platobnej neschopnosti – spôsobenej neschopnosťou jeho odberateľov hrať si svoje platobné povinnosti voči podnikateľovi.

$$\text{Charakter platobnej neschopnosti} = \frac{\text{záväzky}}{\text{pohľadávky}} \quad (\text{koef.})$$

2.2.2 Ukazovatele aktivity

Vyjadrujú viazanosť majetku, resp. záväzkov podnikateľa (ukazovatele doby obratu) alebo naopak, účinnosť a efektívnosť využitia majetku v činnosti podnikateľa (ukazovatele obratu).

V jednoduchom účtovníctve sa za obrat považujú celkové príjmy.

Ukazovatele aktivity pre sústavu jednoduchého účtovníctva:

- ukazovateľ obratu majetku
- ukazovateľ viazanosti
 - doba obratu zásob
 - doba splatnosti pohľadávok
 - doba splatnosti záväzkov

Ukazovateľ obratu majetku

Účinnosť a efektívne využitie majetku vyjadruje schopnosť majetku produkovať príjmy. Túto stránku finančnej situácie reprezentuje ukazovateľ obrat majetku, ktorý kvantifikuje úroveň využívania celkového majetku v podnikateľskej činnosti - schopnosť celkového viazaného majetku generovať príjmy podnikateľa.

Hodnota ukazovateľa rovná alebo vyššia ako 1 znamená, že hodnota viazaného majetku sa za jedno účtovné obdobie vrátila v podobe príjmov. Obrat majetku je determinovaný najmä investičnou náročnosťou predmetu činnosti a mierou opotrebenia majetku.

$$\text{Obrat majetku} = \frac{\text{príjmy celkom}}{\text{majetok celkom}} \quad (\text{koef.})$$

Ukazovateľ viazanosti

- **doba obratu zásob** – priemerná doba viazanosti finančných prostriedkov v zásobách vyjadrená počtom dní

$$\text{Doba obratu zásob} = \frac{\text{zásoby celkom}}{\text{príjmy celkom}} * 360 \quad (\text{deň})$$

- **doba splatnosti pohľadávok** – priemerná doba viazanosti finančných prostriedkov v pohľadávkach vyjadrená počtom dní - od vzniku pohľadávky po jej inkaso od dlžníkov

$$\text{Doba splatnosti pohľadávok} = \frac{\text{pohľadávky}}{\text{príjmy celkom}} * 360 \quad (\text{deň})$$

- **doba splatnosti záväzkov** – priemerná doba od vzniku záväzkov voči nebankovým veriteľom po ich peňažné vysporiadania vyjadrená počtom dní

$$\text{Doba splatnosti záväzkov} = \frac{\text{záväzky}}{\text{príjmy celkom}} * 360 \quad (\text{deň})$$

2.2.3 Ukazovatele zadlženosti

Ukazovatele zadlženosti kvantifikujú mieru použitia cudzieho a vlastného kapitálu na financovanie potrieb podnikateľa, štruktúru použitých zdrojov (z rôznych hľadísk členenia), ako aj schopnosť podnikateľa vysporiadať sa so splácaním dlhov.

Ukazovatele zadlženosti pre sústavu jednoduchého účtovníctva:

- ukazovateľ celkovej zadlženosti majetku
- ukazovateľ krytia majetku viazaným vlastným kapitálom
- ukazovateľ úverovej zadlženosti majetku
- ukazovateľ krytia dlhov príjmami

Ukazovateľ celkovej zadlženosti majetku

Mieru použitia cudzieho a vlastného kapitálu prezentujú ukazovatele

- celková zadlženosť majetku a
- krytie majetku viazaným vlastným kapitálom.

Celková zadlženosť majetku vyjadruje percentuálny podiel dlhov na financovaní majetku podnikateľa.

$$\text{Celková zadlženosť majetku} = \frac{\text{dlhy}}{\text{majetok celkom}} * 100 \quad (\%)$$

Ukazovateľ krytia majetku viazaným vlastným kapitálom

Krytie majetku viazaným vlastným kapitálom vyjadruje mieru samofinancovania podnikateľa. Viazaný vlastný kapitál je rozdielom majetku celkom a záväzkov celkom (okrem záväzkov, úverov a rezerv tieto obsahujú aj pasívnu opravnú položku k nadobudnutému majetku, preto v prípade jej existencie ukazovateľ spolu s celkovou zadlženosťou majetku nedáva celých 100 %). Je však potrebné zdôrazniť, že podnikatelia nemajú povinnosť tvoriť základné imanie ani zákonný rezervný fond. *V prípade platobných problémov ručia celým svojím majetkom*, preto nie je natoľko podstatné ako v prípade kapitálových spoločností, koľko vlastného kapitálu majú ku dňu zostavenia účtovnej závierky viazaného v podnikaní. Preto sa aj pripúšťa možnosť zápornej hodnoty položky rozdielu majetku celkom a záväzkov celkom v účtovnej závierke fyzickej osoby – podnikateľa. Na rozdiel od právnických osôb, kde záporná hodnota vlastného imania upozorňuje na stav predĺženia spoločnosti, čo môže byť dôvodom na vyhlásenie konkurzu (v zmysle ustanovení Zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zohľadňujúc ustanovenia Vyhlášky MS SR č. 643/2005 Z. z.,

ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe určenia platobnej neschopnosti a predĺženia).

V praxi, v súvislosti s podnikaním fyzických osôb - ručením celým svojím majetkom, sa veľmi pojem „kapitál“ nepoužíva, avšak pre účely metodiky odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva, ponecháme pri finančných ukazovateľoch pojem kapitál, pri ktorom sa prihliada na túto charakteristiku pojmu.

$$\text{Krytie majetku viazaným vlastným kapitálom} = \frac{\text{viazaný vlastný kapitál}}{\text{majetok celkom}} * 100 \quad (\%)$$

Ukazovateľ úverovej zadlženosti majetku

Štruktúra zadlženosti je reprezentovaná ukazovateľom úverová zadlženosť majetku, ktorý vyjadruje, do akej miery je majetok podnikateľa financovaný úverovými zdrojmi.

$$\text{Úverová zadlženosť majetku} = \frac{\text{úvery}}{\text{majetok celkom}} * 100 \quad (\%)$$

Ukazovateľ krytia dlhov príjmami

Ukazovateľom schopnosti subjektu vysporiadať sa so splácaním dlhov je krytie dlhov príjmami. Ukazovateľ kvantifikuje, do akej miery dokážu vyprodukované príjmy podnikateľa za účtovné obdobie pokryť jeho celkové dlhy.

$$\text{Krytie dlhov príjmami} = \frac{\text{príjmy celkom}}{\text{dlhy}} \quad (\text{koef.})$$

2.2.4 Ukazovatele peňažného výsledku podnikania

Ukazovatele peňažného výsledku podnikania sú obdobou ukazovateľov rentability. Nakoľko ekonomický výsledok podnikania v jednoduchom účtovníctve, teda rozdiel príjmov a výdavkov, nie je meraný na akruálnej báze (ako je to v podvojnóm účtovníctve), ale na peňažnej báze, nie je možné z výkazov jednoduchého účtovníctva kvantifikovať rentabilitu (príjmy a výdavky nie sú vzťahované na rovnaký objem produkcie, t. j. neplatí, tzv. matching principle).

Tento peňažný výsledok podnikania je výsledkom pred zdanením.

Ukazovatele peňažného výsledku podnikania charakterizujú ekonomickú úspešnosť činnosti podnikateľa alebo peňažné zhodnotenie kapitálu viazaného v podnikaní.

Ukazovatele peňažného výsledku podnikania pre sústavu jednoduchého účtovníctva:

- ukazovateľ ekonomickej úspešnosti činnosti podnikateľa
 - peňažný výsledok z príjmov
 - peňažný výsledok z výdavkov
- ukazovateľ zhodnotenia kapitálu
 - peňažný výsledok z viazaného kapitálu
 - peňažný výsledok z viazaného vlastného kapitálu

Ukazovateľ ekonomickej úspešnosti činnosti podnikateľa

- **Peňažný výsledok z príjmov** - kvantifikuje ekonomický úžitok činnosti podnikateľa z jedného eura príjmov

$$\text{Peňažný výsledok z príjmov} = \frac{\text{rozdiel príjmov a výdavkov}}{\text{príjmy celkom}} * 100 \quad (\%)$$

- **Peňažný výsledok z výdavkov** - kvantifikuje ekonomický úžitok činnosti podnikateľa pripadajúci na jedno euro vynaložených výdavkov

$$\text{Peňažný výsledok z výdavkov} = \frac{\text{rozdiel príjmov a výdavkov}}{\text{výdavky celkom}} * 100 \quad (\%)$$

Ukazovateľ zhodnotenia kapitálu

- **Peňažný výsledok z viazaného kapitálu** – vyjadruje ekonomický úžitok podnikateľa z celkového viazaného kapitálu bez ohľadu na jeho pôvod a na báze nezdaneného peňažného výsledku. Nie je teda ovplyvnený rozdielnym daňovým zaťažením v čase, resp. u rôznych subjektov.

$$\text{Peňažný výsledok z viazaného kapitálu} = \frac{\text{rozdiel príjmov a výdavkov}}{\text{majetok celkom}} * 100 \quad (\%)$$

- **Peňažný výsledok z viazaného vlastného kapitálu** – kvantifikuje zhodnotenie vlastného kapitálu vloženého, resp. ponechaného vlastníkom v podnikaní vyjadrené na báze nezdaneného peňažného výsledku, t. j. aký peňažný výsledok pripadá na jedno euro viazaného vlastného kapitálu.

$$\text{Peňažný výsledok z viazaného vlastného kapitálu} = \frac{\text{rozdiel príjmov a výdavkov}}{\text{rozdiel majetku a záväzkov}} * 100 \quad (\%)$$

2.2.5 Definičné vymedzenie použitých absolútnych finančných ukazovateľov v nadväznosti na výkazy účtovnej závierky v jednoduchom účtovníctve (Úč FO)

Tabuľka č. 8 Vysvetlenie pojmov a kódy položiek vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch

Výkaz o príjmoch a výdavkoch (Úč FO 1-01)		
POJEM	Vysvetlenie	Kód položky
Príjmy celkom (obrat) (PV 04)	Predaj tovaru	PV 0
	Predaj výrobkov a služieb	PV 02
	Ostatné príjmy	PV 03
Výdavky celkom (PV 11 / PV 10*)	Zásoby (Nákup materiálu*)	PV 05
	Služby (Nákup tovaru*)	PV 06
	Mzdy	PV 07
	Platby poisťného a príspevkov	PV 08
	Tvorba sociálneho fondu (Prevádzková réžia*)	PV 09
	Ostatné výdavky	PV 10
Rozdiel príjmov a výdavkov (Peňažný výsledok)	Rozdiel medzi príjmami celkom a výdavkami celkom - záporná hodnota = daňová strata - kladná hodnota = čiastkový základ dane § 6	PV 12 (PV 11*)

(Zdroj: SAMP na základe vzoru účtovnej závierky – Výkaz o príjmoch a výdavkoch)

* označenie znamená názov položky, číslo položky štruktúry výkazu o príjmoch a výdavkoch za rok 2012

Tabuľka č. 9 Vysvetlenie pojmov a kódy položiek vo Výkaze o majetku a záväzkoch

Výkaz o majetku a záväzkoch (Úč FO 1-02)			
POJEM	Popis	Vysvetlenie	Kód položky
Likvidný majetok III. stupňa	Zásoby celkom	Materiál, Tovar, Nedokončená výroba, výrobky, zvieratá, ostatné	MZ 04
	Pohľadávky	Neuhradená hodnota pohľadávok ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 08
	Krátkodobý finančný majetok	Peniaze a ceniny, Účty v bankách, Ostatný krátkodobý finančný majetok	MZ 09
	Priebežné položky (+/-)	Zachytávajú pohyby peňažných prostriedkov, ktoré nie sú ešte príjmom alebo výdavkom	MZ 13
Dlhy	Rezervy	Zostatok vytvorených rezerv ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 16
	Záväzky	Neuhradená hodnota záväzkov mimo úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 17
	Úvery	Neuhradená hodnota záväzkov z úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 18
Záväzky celkom	Rezervy	Zostatok vytvorených rezerv ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 16
	Záväzky	Neuhradená hodnota záväzkov mimo úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 17
	Úvery	Neuhradená hodnota záväzkov z úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 18
	Opravná položka k nadobudnutému majetku (pasívna)	Odpisovaný rozdiel medzi kúpnu cenou a reálnou hodnotou, ktorou sa majetok ocení v účtovníctve	MZ 19
Záväzky	Záväzky	Neuhradená hodnota záväzkov mimo úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 17
Úvery	Úvery	Neuhradená hodnota záväzkov z úverov ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 18
Pohľadávky	Pohľadávky	Neuhradená hodnota pohľadávok ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 08
Zásoby celkom	Zásoby celkom	Materiál, Tovar, Nedokončená výroba, výrobky, zvieratá, ostatné	MZ 04
Pokračovanie tabuľky			

POJEM	Popis	Vysvetlenie	Kód položky
Majetok celkom (MZ 15)	Dlhodobý nehmotný majetok	Zostatková cena DNM ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 01
	Dlhodobý hmotný majetok	Zostatková cena DHM ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 02
	Dlhodobý finančný majetok	Zostatková cena DFM ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 03
	Zásoby celkom	Materiál, Tovar, Nedokončená výroba, výrobky, zvieratá, ostatné	MZ 04
	Pohľadávky	Neuhradená hodnota pohľadávok ku dňu zostavenia účtovnej závierky	MZ 08
	Krátkodobý finančný majetok	Peniaze a ceniny, Účty v bankách, Ostatný krátkodobý finančný majetok	MZ 09
	Priebežné položky (+/-)	Zachytávajú pohyby peňažných prostriedkov, ktoré nie sú ešte príjmom alebo výdavkom	MZ 13
	Opravná položka k nadobudnutému majetku (aktívna)	Odpisovaný rozdiel medzi kúpnu cenou a reálnou hodnotou, ktorou sa majetok ocení v účtovníctve	MZ 14
Viazaný vlastný kapitál	Rozdiel majetku (celkom) a záväzkov (celkom)	Vlastné zdroje podnikateľa, ktorými financuje majetok v podnikaní (rozdiel môže nadobudnúť kladnú alebo zápornú hodnotu).	MZ 21

(Zdroj: SAMP na základe vzoru účtovnej závierky – Výkaz o majetku a záväzkoch)

2.3 Opis triediacich kritérií

Štatistické spracovanie bolo realizované nielen v celkovej databáze podnikateľov za SR, ale tiež v podrobnejšom členení databázy podľa zvolených kritérií. **Hlavným kritériom** členenia databázy **je predmet činnosti (odvetvová príslušnosť)** vyjadrený číselníkom Štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE), ktorý je plne kompatibilný s klasifikáciou ekonomických činností Európskej únie – NACE, revízia 2, ktorú pre krajiny Európskeho Spoločenstva stanovuje Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 z 20. decembra 2006. To z formálneho hľadiska umožňuje aj medzinárodné porovnanie.

Predmetom SK NACE Rev. 2 sú všetky pracovné činnosti vykonávané ekonomickými subjektmi. Každá položka klasifikácie zahŕňa zoskupenie rovnorodých činností na príslušnom stupni triedenia.

Štruktúra celého SK NACE Rev. 2 obsahuje:

- a) prvú úroveň tvoria položky označené abecedným znakom – **sekcie**
- b) druhú úroveň tvoria položky označené dvojmiestnym číselným znakom – **divízie**
- c) tretiu úroveň tvoria položky označené trojmiestnym číselným znakom – **skupiny**

d) štvrtú úroveň tvoria položky označené štvormiestnym číselným znakom – **triedy**

e) piatu úroveň tvoria položky označené päťmiestnym číselným znakom – **podtriedy**

<u>XX</u>	<u>XXX</u>	<u>XXXX</u>	<u>XXXXX</u>
divízia	skupina	trieda	podtrieda

V rámci výsledkov aplikácie metodiky odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva sú uvádzané údaje za divízie a skupiny. Takto štruktúrované výstupy umožňujú používateľom vyhodnotiť finančnú pozíciu analyzovaného podnikateľa v rámci jeho konkurenčného prostredia v odvetví, v ktorom pôsobí.

Upozorňujeme, že **odvetvový štandard nie je obrazom finančnej situácie celého odvetvia, ale len podnikateľov, ktorí účtujú v sústave jednoduchého účtovníctva zastúpených v odvetví.**

V rámci odvetvového členenia budú ponúknuté aj výsledky spracovania za súbory subjektov **členené do kategórií z hľadiska týchto kritérií:**

- výšky dosiahnutého obratu
- výšky dosiahnutého peňažného výsledku podnikania
- právnej formy podnikateľa

Výber kritérií a nastavenia bol predmetom analýzy a vychádzal zo záverov a odsúhlasenia na pracovnej skupine z podkladov priebežného spracovania a priorít nastavenia cieľa projektu.

Pre účely hodnotenia odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva patria medzi zaujímavé a dostupné aj ďalšie kritéria, ako napríklad kritérium podľa veľkosti majetku podnikateľa, kritérium podľa počtu zamestnancov podnikateľa, ale aj podľa geografického hľadiska. V aktuálnej metodike odvetvových štandardov sa však bližšie týmto kritériám nevenujeme z kapacitných a časových dôvodov.

2.3.1 kritérium – výška dosiahnutého obratu

Pri stanovení kritéria členenia podnikateľov v závislosti od výšky dosiahnutého obratu sa vychádzalo z dvoch zákonom stanovených hraníc:

- Prvá hranica obratu je na základe zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, podľa ktorého Sociálna poisťovňa stanovuje podnikateľom (SZČO) na základe výšky ich obratu povinnosť registrácie na povinné nemocenské a dôchodkové poistenie. Pri prekročení zákonom stanoveného obratu (príjmu), tak podnikateľ musí počítať v nasledujúcom období s výdavkami na poistné na sociálne poistenie.
Povinná registrácia SZČO vzniká (alebo ďalej pokračuje), ak obrat (príjem) prekročí 12-násobok vymeriavacieho základu platného v roku, kedy sa povinná

registrácia posudzuje. V prípade prekročenia zákonom stanovenej hranice vzniká registrácia odo dňa 1.7. alebo 1.10. (v prípade podania daňového priznania v predĺženej lehote, t.j. do 30.6.).

Tabuľka č. 10 Prehľad zákonnej hranice a vznik registrácie do SP po rokoch

DP (ÚZ) za rok	Zákonom stanovená hranica	Vznik registrácie a povinnosť platiť odvody do SP
2012	4 716 € (12 x 393 €)	1.7.2013 (1.10.2013)
2013	4 830 € (12 x 402,50 €)	1.7.2014 (1.10.2014)
2014	4 944 € (12 x 412 €)	1.7.2015 (1.10.2015)
2015	5 148 € (12 x 429 €)	1.7.2016 (1.10.2016)
2016	5 298 € (12 x 441,50 €)	1.7.2017 (1.10.2017)

(Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)

- Druhá hranica obratu pochádza zo zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, kedy po prekročení zákonnej hranice obratu vzniká podnikateľovi povinnosť registrácie k DPH a stáva sa platcom DPH.
Hranica vzniku registrácie DPH – 49 790 €.

Pojmom obrat sa pritom rozumie položka „Príjmy celkom“ (kód položky 04) vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch.

Na základe týchto hraníc vznikli tri intervaly – skupiny podnikateľov:

1. skupina – podnikatelia s obratom od nula po hranicu obratu vzniku registrácie do Sociálnej poisťovne

Ide o skupinu podnikateľov, ktorí nie sú povinne nemocensky a dôchodkovo poistení, nevznikajú im v nasledovnom období výdavky na povinné sociálne poistenie, t. z. nevznikne im z tohto titulu zadlženosť. Majú charakter drobného podnikateľa.

2. skupina – podnikatelia s obratom od hranice obratu vzniku registrácie do Sociálnej poisťovne po hranicu registrácie k DPH

Ide o skupinu podnikateľov, ktorým vzniknú v nasledujúcom období výdavky na povinné nemocenské a dôchodkové poistenie – vstúpia do sociálneho systému štátu. Očakávaným nárastom výdavkov vzniká podnikateľovi riziko zníženia jeho peňažného výsledku podnikania, prípadne riziko zadlženosti v nasledujúcich dvoch účtovných obdobiach, keďže obdobie registrácie povinného sociálneho poistenia je v období od júla do júna (prípadne od októbra do septembra).

Zároveň podnikateľ zaradený do tejto skupiny je charakterizovaný ako malý podnikateľ, keďže obratom neprekročil zákonnú hranicu registrácie k DPH.

3. skupina – podnikatelia s obratom od hranice registrácie k DPH

Ide o skupinu podnikateľov, ktorí sa stali, sú platcami DPH a mohli by ste ich veľkostne považovať za stredných podnikateľov až veľkých podnikateľov.

Členenie podnikateľov do troch skupín s charakterom drobní podnikatelia, malí a strední podnikatelia nie je kompatibilné so štandardom odporúčania Európskej komisie č. 2003/361/EC, ale toto pomenovanie skupín vychádza z podnikateľskej praxe na Slovensku v súvislosti práve s fyzickými osobami – podnikateľmi účtujúcimi v sústave jednoduchého účtovníctva.

Tabuľka č. 11 Intervaly kritéria podľa výšky dosiahnutého obratu členené po rokoch

ROK	1. skupina	2. skupina	3. skupina
2012	0 € - 4 716 €	4 717 € - 49 790 €	49 791 € a viac
2013	0 € - 4 830 €	4 831 € - 49 790 €	49 791 € a viac
2014	0 € - 4 944 €	4 945 € - 49 790 €	49 791 € a viac
2015	0 € - 5 148 €	5 149 € - 49 790 €	49 791 € a viac
2016	0 € - 5 298 €	5 299 € - 49 790 €	49 791 € a viac

(Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a zákonom č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty)

Spracované účtovné závierky sme rozčlenili podľa nastavených hraníc kritéria výšky dosiahnutého obratu za jednotlivé roky a vytvorili tým historický vývoj podľa charakteristiky skupín: drobní, malí, strední (až veľkí) podnikatelia (*tabuľka č. 12*). Percentuálny podiel jednotlivých skupín v závislosti k podaným účtovným závierkam príslušného roku je v priebehu všetkých rokov (2012 - 2016) približne rovnaký. Dá sa tým povedať, že príjmová situácia podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva sa rokmi ani nezlepšila, ale ani nezhoršila.

Tabuľka č. 12 Členenie účtovných závierok do skupín podľa obratu

Rok	skupiny podľa obratu /príjmy spolu/			
	1.skupina	2. skupina	3. skupina	
2012	0 € -4 716 €	4 717 € -49 790 €	49 791 € a viac	spolu
počty	40 271	113 813	32 875	186 959
% podiel	21,54	60,88	17,58	100,00
2013	0 € - 4 830 €	4 831 € -49 790 €	49 791 € a viac	spolu
počty	31 664	99 033	31 007	161 704
% podiel	19,58	61,24	19,18	100,00
2014	0 € - 4 944 €	4 945 € -49 790 €	49 791 € a viac	spolu
počty	25 679	83 417	26 762	135 858
% podiel	18,90	61,40	19,70	100,00
2015	0 € -5 148 €	5 149 € -49 790 €	49 791 € a viac	spolu
počty	22 755	75 593	25 316	123 664
% podiel	18,40	61,13	20,47	100,00
2016	0 € -5 298 €	5 299 € - 49 790 €	49 791 € a viac	spolu
počty	20 232	69 655	24 052	113 939
% podiel	17,76	61,13	21,11	100,00

(Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

2.3.2 kritérium – výška dosiahnutého peňažného výsledku podnikania

Kritérium peňažného výsledku podnikania odzrkadľuje ekonomickú úspešnosť podnikateľa v konkrétnom účtovnom období. V jednoduchom účtovníctve sa v účtovnej závierke vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch uvádza výsledok podnikania ako *rozdiel medzi príjmami a výdavkami*.

- v prípade zápornej hodnoty (príjmy menšie ako výdavky) ide o daňovú stratu,
- v prípade kladnej hodnoty (príjmy väčšie ako výdavky) ide o čiastkový základ dane podľa § 6 zákona o dani z príjmov

Samotné zdaňovanie čiastkového základu dane podľa § 6 zákona o dani z príjmov vykonáva podnikateľ, t.j. fyzická osoba, prostredníctvom Daňového priznania typu B, kde si pri výpočte výšky dane uplatní nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka. Výška tejto nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka je závislá od výšky dosiahnutého čiastkového základu dane podľa § 6, a preto tvorí vhodnú hranicu členenia podnikateľov – fyzických osôb na členenie podnikateľov podľa peňažného výsledku podnikania.

Kritériami členenia databázy podľa peňažného výsledku podnikania sú tri intervaly / skupiny:

1. skupina podnikateľov – peňažný výsledok podnikania - záporná hodnota

Jedná sa o skupinu podnikateľov, ktorí v konkrétnom účtovnom období vykázali daňovú stratu v podnikaní.

2. skupina podnikateľov – peňažný výsledok podnikania – kladná hodnota - do hranice príjmu na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka v plnej zákonom stanovenej výške

Jedná sa o skupinu podnikateľov, ktorí v účtovnom období vykázali čiastkový základ dane podľa § 6 a zároveň spĺňajú nárok na celú výšku nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka.

3. skupina podnikateľov – peňažný výsledok podnikania – kladná hodnota - nad hranicu príjmu na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka v plnej zákonom stanovenej výške

Jedná sa o skupinu podnikateľov, ktorí v účtovnom období vykázali čiastkový základ dane podľa § 6, pri ktorom nemajú nárok na celú výšku nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. Výšku tejto nezdaniteľnej časti musia krátiť v závislosti od ich konkrétnej výšky čiastkového základu dane podľa § 6.

Tabuľka č.13 **Intervaly kritéria podľa výšky dosiahnutého peňažného výsledku podnikania členené po rokoch**

ROK	1. skupina	2. skupina	3. skupina
2012	záporná hodnota	0 € - 18 983 €	18 984 € a viac
2013	záporná hodnota	0 € - 19 458 €	19 459 € a viac
2014	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac
2015	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac
2016	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac

(Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov)

Spracované účtovné závierky sme rozčlenili podľa nastavených hraníc kritéria peňažného výsledku podnikania za jednotlivé roky a vytvorili tým historický vývoj podľa charakteristiky skupín: podnikatelia s daňovou stratou, podnikatelia s čiastkovým základom dane a zároveň s celou nezdaniteľnou časťou na daňovníka a podnikatelia s čiastkovým základom dane, ktorým sa nezdaniteľná časť na daňovníka znižuje (*tabuľka č. 14*). Percentuálny podiel jednotlivých skupín v závislosti k podaným účtovným závierkam príslušného roku, v priebehu všetkých rokov (2012 - 2016), v prvej skupine postupne klesá. Znamená to, že menej podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva vykazuje daňovú stratu a ich finančná situácia v podnikaní sa postupom času zlepšuje.

Tabuľka č. 14 Členenie účtovných závierok do skupín podľa výšky dosiahnutého peňažného výsledku podnikania

Rok	skupiny podľa peňažného výsledku podnikania			
	1.skupina	2. skupina	3. skupina	
2012	záporná hodnota	0 € - 18 983 €	18 984 € a viac	spolu
počty	38 046	143 750	5 163	186 959
% podiel	20,35	76,89	2,76	100,00
2013	záporná hodnota	0 € - 19 458 €	19 459 € a viac	spolu
počty	32 018	124 666	5 020	161 704
% podiel	19,80	77,10	3,10	100,00
2014	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac	spolu
počty	24 860	106 650	4 348	135 858
% podiel	18,30	78,50	3,20	100,00
2015	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac	spolu
počty	21 604	97 619	4 441	123 664
% podiel	17,47	78,94	3,59	100,00
2016	záporná hodnota	0 € - 19 809 €	19 810 € a viac	spolu
počty	19 693	90 127	4 119	113 939
% podiel	17,28	79,10	3,62	100,00

(Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

2.3.3 kritérium – podľa právnej formy podnikateľa

Právna forma podnikateľa charakterizuje typ oprávnenia, na základe ktorého podnikateľ vykonáva samostatne zárobkovú činnosť. Podľa typu právnej formy je možné vyčleniť aj zahraničné fyzické osoby, ktoré podnikajú na území Slovenskej republiky.

Fyzické osoby, ktoré podnikajú, majú na výber zvoliť si spôsob evidencie, účtovania preukázateľne vynaložených výdavkov. Sú však podnikatelia, ktorí majú povinnosť okrem získania oprávnenia na podnikanie, vykonať aj zápis a registrovať sa v Obchodnom registri Slovenskej republiky. Táto registrácia môže byť aj dobrovoľná, avšak vykonaním zápisu do Obchodného registra SR podnikateľ stráca možnosť výberu spôsobu evidencie, či účtovníctva a vzniká mu povinnosť viesť preukázateľne vynaložené výdavky v sústave podvojného účtovníctva.

Pri kontrole dopĺňujúcich údajov – právnej formy podnikateľa pri účtovnej závierke v sústave jednoduchého účtovníctva sa však vyskytli prípady, kedy v účtovnej závierke bola uvedená právna forma prislúchajúca podnikateľovi zapísanému v obchodnom registri. Nakoľko sa ani vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch, ani vo Výkaze o majetku a záväzkoch nevykazovali chyby v zmysle ekonomickej interpretácie, boli ich údaje z účtovnej závierky ponechané na hodnotenie odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva. Z uvedeného dôvodu sú preto kódy týchto „chybných“ právnych foriem zahrnuté do členenia do nasledovných súborov:

1. súbor – živnostníci

V tomto intervale sa nachádzajú fyzické osoby podnikajúce na základe živnostenských oprávnení – kód právnej formy 101, 102, 107, 108, 109, 110.

2. súbor – samostatne hospodáriaci roľník (skratka „SHR“)

Podnikateľ vykonávajúci činnosti samostatne hospodáriaceho roľníka na základe rozhodnutia o povolení vydaného príslušným obecným úradom – kód právnej formy 103, 104.

3. súbor – slobodné povolanie (skratka „SP“)

Slobodné povolanie je špecifickou formou podnikania na základe iného ako živnostenského oprávnenia, vo väčšine na základe zápisu do rôznych špecifických komôr, napr. lekári, právnici, notári, audítori, stavební inžinieri, ale aj umelci vykonávajúci svoju činnosť na základe autorského zákona. Kód právnej formy 105, 106.

4. súbor – zahraničná fyzická osoba (skratka „ZFO“)

Za zahraničnú fyzickú osobu sa považuje fyzická osoba, ktorá vykonáva samostatne zárobkovú činnosť na území Slovenskej republiky, avšak trvalé bydlisko má mimo územia Slovenskej republiky. V prípade, ak má zahraničná fyzická osoba trvalé bydlisko v rámci Európskej únie, nie je povinná vykonať zápis do Obchodného registra SR a môže si zvoliť, tak ako tuzemský podnikateľ, spôsob vykazovania príjmov, výdavkov (percentom z príjmov, daňovú evidenciu, jednoduché alebo podvojnú účtovníctvo). Avšak, ak má zahraničná fyzická osoba trvalé bydlisko mimo Európskej únie, je povinná vykonať zápis do Obchodného registra, čím jej vzniká povinnosť viesť podvojnú účtovníctvo. Kód právnej formy 422.

Tabuľka č. 15 Intervaly kritéria podľa právnej formy podnikateľa

1. súbor	2. súbor	3. súbor	4. súbor
živnostníci	SHR	SP	ZFO
101, 102, 107, 108, 109, 110	103, 104	105, 106	422

(Zdroj: SAMP – použité kódy právnych foriem zo Štatistického úradu SR)

Tabuľka č. 16 Presné znenie právnej formy podnikateľa podľa kódu právnej formy

Presné znenie názvu právnej formy podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky		Názov
Kód	Názov právnej formy	SKRATKA
101	Podnikateľ - fyzická osoba - nezapísaný v obchodnom registri	Živnostník
102	Podnikateľ-fyzická osoba-zapísaný v obchodnom registri	Živnostník v OR
103	Samostatne hospodáriaci roľník nezapísaný v obchodnom registri	SHR roľník
104	Samostatne hospodáriaci roľník zapísaný v obchodnom registri	SHR roľník v OR
105	Slobodné povolanie - fyzická osoba podnikajúca na základe iného ako živnostenského zákona	FO-slob.povolanie
106	Slobodné povolanie-fyzická osoba podnikajúca na základe iného ako živnostenského zákona zapísaná v obchodnom registri	FO-slob.povolanie v OR
107	Podnikateľ - fyzická osoba - nezapísaný v obchodnom registri súčasne ako sam. hosp. roľník	Živ. a SHR roľník
108	Podnikateľ-fyzická osoba-zapís.v OR-podnikajúca súčasne ako sam. hosp. roľník	Živ. a SHR roľník v OR
109	Podnikateľ - fyzická osoba - nezapísaný v obchodnom registri súčasne ako osoba so slobodným povolaním	Živ.a sl.povolanie
110	Podnikateľ-fyzická osoba-zapís.v OR-podnikajúca súčasne ako osoba so slobodným povolaním	Živ.a sl.povolanie v OR
422	Zahraničná osoba, fyzická osoba s bydliskom mimo územia SR	Zahranič.osoba,fyzická

(Zdroj: Štatistický úrad SR)

Rozčlenením spracovaných účtovných závierok jednoduchého účtovníctva do skupín podľa kritéria právnej formy za roky 2012 až 2016, jednoznačne dominuje každý rok podnikanie na základe živnostenského zákona (každý rok viac ako 90 %).

V stĺpci s názvom neznámy, v tabuľke č. 17, je uvedený počet a percentuálny podiel účtovných závierok, pri ktorých nebol uvedený žiadny typ právnej formy.

Tabuľka č. 17 Členenie účtovných záznamov podľa kódu právnej formy

Rok	skupiny podľa právnej formy						
	Počty / %podiel	živnostníci (101, 102, 107, 108, 109, 110)	SHR (103, 104)	SP (105, 106)	ZFO (422)	neznámy	spolu
2012	počty	171 533	1 761	6 385	343	6 937	186 959
	% podiel	91,75	0,94	3,42	0,18	3,71	100,00
2013	počty	148 374	1 506	5 865	285	5 674	161 704
	% podiel	91,76	0,93	3,63	0,18	3,51	100,00
2014	počty	124 073	1 384	5 305	226	4 870	135 858
	% podiel	91,33	1,02	3,90	0,17	3,58	100,00
2015	počty	111 721	1 465	5 031	218	5 229	123 664
	% podiel	90,34	1,18	4,07	0,18	4,23	100,00
2016	počty	103 791	1 514	4 761	180	3 693	113 939
	% podiel	91,09	1,33	4,18	0,16	3,24	100,00

(Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

3. Štatistické hodnoty a ich interpretácia

Finančná situácia každého subjektu v spracovaní je prezentovaná prostredníctvom 14 finančných pomerových ukazovateľov, poskytujúcich základný obraz o štyroch hlavných stránkach jeho finančnej situácie. Vyčíslené finančné pomerové ukazovatele potom podliehajú štatistickému spracovaniu na báze kvantilov (konkrétne mediánu a kvartilov), aby bolo možné prezentovať charakteristickú finančnú situáciu v celkovej databáze (za SR celkom), resp. v čiastkových databázach.

Hlavným kritériom členenia celkovej databázy na čiastkové databázy je predmet činnosti (odvetvová príslušnosť) vyjadrený číselníkom Štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE), ktorý je plne kompatibilný s klasifikáciou ekonomických činností Európskej únie – NACE, revízia 2, čo z formálneho hľadiska umožňuje aj medzinárodné porovnanie. Uvádzané sú údaje za divízie a skupiny. Takto štruktúrované výstupy umožňujú používateľom vyhodnotiť finančnú pozíciu analyzovaného subjektu v rámci jeho bezprostredného konkurenčného prostredia v odvetví, v ktorom pôsobí.

V rámci odvetvového členenia je ďalej aplikované členenie subjektov do **veľkostných kategórií**, a to podľa dvoch veľkostných kritérií:

- **podľa hodnoty rozdielu príjmov a výdavkov** (riadok 12 vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch), t. j. **peňažného výsledku podnikania** - v skratke **PV podnikania**, pričom intervaly boli vymedzené:
- odčlenením záporných hodnôt peňažného výsledku podnikania
 - a využitím hranice pre plné uplatnenie nezdaniateľnej časti dane na daňovníka (podľa § 11 ods. 2 Zákona č. 595/2003 o dani z príjmov v znení neskorších predpisov):

Tabuľka č. 18 Členenie hranice pre plné uplatnenie nezdaniateľnej časti dane na daňovníka po rokoch

<i>Obdobie ÚZ</i>	<i>Hranica pre plné uplatnenie nezdaniateľnej časti dane na daňovníka</i>
2016	19 809 €
2015	19 809 €
2014	19 809 €
2013	19 458 €
2012	18 983 €

(Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov)

- **podľa hodnoty obratu**, pričom obratom sa rozumie súčet všetkých príjmov subjektu (Príjmy celkom = riadok 04 vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch), intervaly obratu boli odvodené od:
- povinnosti platiť odvody do Sociálnej poisťovne podľa výšky príjmu za predchádzajúci rok (hranica pre rozlíšenie obratovo drobných, malých):

Tabuľka č. 19 Prehľad členenia pre obratovo malých podnikateľov

<i>Obdobie ÚZ</i>	<i>Hranica pre obratovo malých podnikateľov</i>
2016	5 298 €
2015	5 148 €
2014	4 944 €
2013	4 830 €
2012	4 716 €

(Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)

- a od hranice povinnej registrácie na DPH: 49 790 € v každom z analyzovaných rokov (rozlíšenie pre obratovo stredných až veľkých podnikateľov)

Okrem veľkostných kategórií bol v každom SK NACE uplatnený aj pohľad na typickú finančnú situáciu jednotlivých **právnych foriem podnikania**. Uvádzajú sa štatistické

charakteristiky za skupinu živnostníkov, samostatne hospodáriacich roľníkov, slobodné povolania a zahraničné fyzické osoby.

Výstupom štatistického spracovania odvetvových štandardov sú štatistické charakteristiky:

- **medián (Me)** - prostredná hodnota radu hodnôt usporiadaných podľa veľkosti (v prípade párneho počtu subjektov, počítaná ako priemer dvoch po sebe nasledujúcich hodnôt uprostred radu hodnôt usporiadaných podľa veľkosti), ktorá rozdeľuje postupnosť podľa veľkosti zoradených výsledkov na dve rovnako početné polovice. Polovica hodnôt v súbore je nižších alebo sa rovná mediánu a polovica hodnôt je vyšších alebo sa rovná mediánu. Medián tak reprezentuje typickú úroveň ukazovateľa v súbore.
- **dolný kvartil (DK)** a **horný kvartil (HK)**, ktoré vymedzujú prvú a poslednú štvrtinu hodnôt ukazovateľov zastúpených v súbore.

Medián je obrazom finančnej situácie typického subjektu – živnostníka v danom súbore (za SR celkom, príslušné SK NACE, v príslušnej právnej forme či veľkostnej kategórii). Poznaním kvartilov sa používateľovi ponúka možnosť získať komplexnejší obraz o rozložení hodnôt v analyzovanom súbore subjektov a presnejšie zaradiť porovnávaný subjekt do jedného zo štyroch pásiem vymedzených kvartilmi.

Uverejnenie výsledkov v podobe štatistickej charakteristiky mediánu bolo podmienené výskytom početnosti minimálne troch subjektov a uverejnenie dolného a horného kvartilu minimálne siedmich subjektov v štatistickom súbore.

V prípade, že v menovateli pomerového ukazovateľa je nula, je daný subjekt v štatistickom spracovaní zaradený na začiatok alebo na koniec súboru hodnôt usporiadaných podľa veľkosti – v závislosti od toho, či čitateľ ukazovateľa je záporný alebo kladný. Jeho konkrétna hodnota je nahradená znakom nekonečna: -#INF# resp. #INF#. Týmto spôsobom je možné zachovať v každom ukazovateli obraz o celom súbore subjektov, vrátane tých, ktoré by v dôsledku nemožnosti delenia nulou z výpočtu štatistických charakteristík daného ukazovateľa vypadli.

Spracovanie bolo uskutočnené nad databázou účtovných výkazov za roky 2012 – 2016, čo dáva možnosť sledovať a analyzovať aj trend vývoja finančnej situácie tohto typu podnikateľských subjektov v rámci slovenskej ekonomiky.

Výstup spracovania má elektronickú formu – súbor MS Excel, v ktorom jednotlivé hárky predstavujú celkové spracovanie za päť rokov: 2012, 2013, 2014, 2015 a 2016.

Táto forma výstupu dáva používateľovi výhodu ďalšieho vlastného spracovania údajov pre rôzne účely: možnosť triedenia, filtrovania dát, porovnávania odborov činností aj rokov navzájom, a pod. Pre potreby spracovania projektovej dokumentácie je v *Prílohe č. 3* tejto správy uvedená aj tlačená verzia výstupu, avšak len za rok 2016 (z dôvodu veľkej početnosti strán celého súboru).

Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva

Každý rok spracovania má v súbore MS Excel samostatný hárok. Na hárku sa nachádzajú štatistické charakteristiky 14 finančných pomerových ukazovateľov za celkovú databázu subjektov (SR celkom): dolný kvartil, medián a horný kvartil, a to za celý súbor (stĺpec „celkom“) a v ďalších stĺpcoch v štruktúre podľa hodnoty peňažného výsledku podnikania (3 veľkostné kategórie), podľa hodnoty obratu (3 veľkostné kategórie) a podľa právnej formy podnikania (4 relevantné právne formy). Nad každým stĺpcom hodnôt štatistických charakteristík sa uvádza početnosť súboru, z ktorého boli vyčíslené. Súčet početností v jednotlivých kategóriách jedného kritéria dáva hodnotu početnosti príslušnej databázy „celkom“.

Na obrázku č.1 je ukážka stĺpcovej štruktúry výstupnej tabuľky a jednej riadkovej položky – ukazovateľa.

Obrázok č.1: Ukážka tabuľky výstupov spracovania

SK NACE	ukazovateľ	štát. char.	m.j.	celkom	PV podnikania v EUR 2016			obrat v EUR 2016			právna forma 2016			
					< 0	0 - 19809	19809 <	< 5299	5299 - 49790	49790 <	živnost.	SHR	slob. povol.	zahr. FO
SR celkom	počet			113939	19693	90127	4119	20232	69655	24052	103791	1514	4761	180
SR celkom	Krytie dlhov likvidným majetkom 3. stupňa	DK		3,55	1,74	4,56	1,93	18,05	5,9	1,38	3,54	1,51	3	132,8
		Me	koef.	42,23	12,59	67,87	8,31	#inf#	95,49	4,64	42,09	29,55	20,99	#inf#
		HK		#inf#	#inf#	#inf#	89,92	#inf#	#inf#	26,36	#inf#	#inf#	#inf#	#inf#
SR celkom	Charakter platobnej neschopnosti	DK		0,03	0,35	0,02	0,07	0	0,01	0,19	0,03	0,12	0,04	0,03
		Me	koef.	0,66	3,92	0,46	0,37	1,85	0,43	0,93	0,71	1,51	0,28	#inf#
		HK		#inf#	#inf#	#inf#	1,65	#inf#	#inf#	7,03	#inf#	#inf#	1,93	#inf#
SR celkom	Obrat majetku	DK		1,33	0,59	1,54	1,27	0	1,57	1,36	1,37	0,54	1,2	1,97
		Me	koef.	3,19	1,85	3,58	2,32	2,08	3,75	2,61	3,29	1,01	2,39	5,51
		HK		9,18	5,98	10,25	4,64	15,85	10,63	5,32	9,4	2,18	5,12	19,34
SR celkom	Doba obratu zásob	DK		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Me	deň	0	0	0	0	0	0	4,65	0	0	0	0
		HK		7,73	58,63	1,17	10,73	0	0	39,84	9,94	66,75	0	3,51
SR celkom	Doba splatnosti pohľadávok	DK		0	0	0	3,84	0	0	0,72	0	0	0	0
		Me	deň	0,42	0	0,09	27,44	0	0	15,95	0,27	0,62	21,73	0
		HK		32,3	26,85	31,54	56,39	0	30	47,57	31,42	45,49	50,43	0
SR celkom	Doba splatnosti záväzkov	DK		0	0	0	0,58	0	0	1,96	0	0	0	0
		Me	deň	1,06	6,6	0,46	7,72	0	0,35	11,12	1,05	2,96	3,21	0
		HK		13,48	39,32	9,69	27,41	5,13	8,22	34,24	13,43	53,82	15,83	0,04
SR celkom	Celková zadlženosť majetku	DK		0	0	0	0,72	0	0	2,4	0	0	0	0
		Me	%	1,68	4,98	1,07	8,12	0	0,74	13,86	1,7	1,94	3,14	0
		HK		19,61	34,38	15,94	32,53	4,27	12,65	41,92	19,83	32,22	21,3	0,66
SR celkom	Krytie majetku viazaným vlastným kapitálom	DK		80,3	65,56	83,98	67,44	96	87,29	58,01	80,09	67,78	78,64	99,34
		Me	%	98,31	95	98,92	91,85	100	99,25	86,1	98,29	98	96,83	100
		HK		100	100	100	99,27	100	100	97,59	100	100	100	100
SR celkom	Úverová zadlženosť majetku	DK		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Me	%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		HK		0	0	0	0,02	0	0	3,35	0	0	0	0
SR celkom	Krytie dlhov príjmami	DK		18,15	6,06	26,33	7,95	54	33,15	6,3	18,29	3,01	14,47	859,84
		Me	koef.	230,43	40,15	495,32	30,58	#inf#	659,08	21,05	231,96	59,26	79,6	#inf#
		HK		#inf#	#inf#	#inf#	417,33	#inf#	#inf#	123,97	#inf#	#inf#	#inf#	#inf#
SR celkom	Peňažný výsledok z príjmov	DK		2,29	-73,3	8,13	13,69	-49	8,82	0,8	2,11	-2,42	10,06	12,59
		Me	%	14,31	-22,06	18,62	30,63	5,67	19,32	4,46	13,85	4,7	22,69	31,29
		HK		28,54	-7,15	31,23	46,64	46,19	30,35	10,74	27,97	17,01	35,76	64,97
SR celkom	Peňažný výsledok z výdavkov	DK		2,34	-42,3	8,84	15,87	-33	9,67	0,81	2,15	-2,37	11,18	14,4
		Me	%	16,7	-18,08	22,88	44,15	6,01	23,95	4,67	16,08	4,93	29,34	45,54
		HK		39,93	-6,67	45,4	87,41	85,83	43,58	12,03	38,84	20,5	55,67	185,49
SR celkom	Peňažný výsledok z viazaného kapitálu	DK		4,02	-172,57	17,36	23,36	-39	16,17	1,38	3,82	-3,49	15,58	44,44
		Me	%	37,09	-40,3	59,42	58,83	7,83	62,79	10,73	36,61	4,41	49,75	110,03
		HK		144,99	-11,22	207,53	141,81	145,55	207,5	36,54	145,96	22,5	123,68	682,07
SR celkom	Peňažný výsledok z viazaného vlastného kapitálu	DK		5,1	-447,7	21,96	30,09	-51	18,91	1,87	4,82	-4,21	18,41	47,12
		Me	%	46,69	-58,96	74,35	77,05	8,87	73,97	15,57	46,24	6,87	60,71	115,62
		HK		197,71	-14,44	295,69	223,02	177,65	271,08	59,92	198,88	33,26	170,36	925,52

(Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)

Na ukážku sme na obr. č. 1 vybrali výsledky celkovej databázy za rok 2016, teda situáciu za SR celkom. V riadku označenom „počet“ a v stĺpci označenom „celkom“ môžeme zistiť, že do štatistického spracovania týchto výsledkov vchádzalo celkovo 113 939 fyzických osôb – podnikateľov. V ďalších stĺpcoch tabuľky sa nám tento celkový počet rozdeľuje do veľkostných kategórií a tiež do kategórií právnych foriem – napr.

z uvedených 113 939 subjektov bolo 103 791 živnostníkov, 1 514 samostatne hospodáriacich roľníkov, 4 761 slobodných povolání a 180 zahraničných fyzických osôb.

V stĺpci „celkom“ vidíme prostredníctvom hodnôt mediánu finančné ukazovatele „typickej fyzickej osoby – podnikateľa podnikajúceho na Slovensku v roku 2016, ktorý zostavuje účtovnú závierku“:

- len 1,68 % majetku využívaného v podnikaní kryl podnikateľ z cudzích zdrojov, zvyšok kryl vlastným kapitálom viazaným v podnikaní, pričom na 1 euro dlhu mal k dispozícii 42,23 eur likvidného majetku a 230,43 eur ročných príjmov,
- jeho záväzky boli nižšie ako pohľadávky (charakter platobnej neschopnosti s hodnotou 0,66 predpokladá v prípade platobných problémov druhotnú platobnú neschopnosť),
- v podnikaní len výnimočne využíval obchodný úver, či už v pozícii dodávateľa alebo v pozícii odberateľa – doba splatnosti záväzkov (zahŕňajúcich aj iné záväzky ako len z obchodného styku) bola 1 deň a doba splatnosti pohľadávok (rovnako nielen z obchodného styku) bola dokonca len 0,42 dňa,
- podnikal bez viazania zásob,
- každé euro majetku mu prinieslo 3,19 eur príjmov za rok,
- ekonomická úspešnosť jeho podnikania dosahovala 14,31 centov peňažného výsledku z každého eura príjmu, 16,70 centov z každého vynaloženého eura výdavkov a 37,09 centov z každého eura majetku viazaného v podnikaní, pričom vlastný kapitál viazaný v podnikaní zhodnotil vo výške takmer 47 centov nezdaneného peňažného výsledku na euro vlastného kapitálu.

Zostavovať obraz „typickej fyzickej osoby – podnikateľa“ z tak rozsiahleho a zameraním činnosti veľmi diverzifikovaného súboru subjektov nesie so sebou riziká štatistického zovšeobecnenia a nemusí byť dostatočne výstižné a ani užitočné. Aj tu sa potvrdzuje, že zmysluplné porovnávanie si vyžaduje zachovať vecné podmienky porovnávania a sústrediť sa na relevantné SK NACE a veľkostnú skupinu porovnávaného subjektu. Navyše, je potrebné upozorniť na skutočnosť, že tento „typický subjekt“ je subjektom fiktívnym. Tých 14 mediánových hodnôt ukazovateľov, ktoré tvoria obraz jeho finančnej situácie, nemusí byť (a zvyčajne ani nie je) hodnotami ukazovateľov toho istého subjektu. Mediánový subjekt sa určuje pre každý ukazovateľ nezávisle od ostatných ukazovateľov.

Spôľahlivo a pravdivo však možno na základe hodnoty mediánu každého ukazovateľa skonštatovať, že polovica podnikateľov v danom súbore má horšie výsledky a polovica lepšie výsledky ako je mediánová hodnota.

Dolný kvartil vymedzuje v prípade ukazovateľa, u ktorého očakávame maximalizáciu, štvrtinu najhorších subjektov. Napríklad štvrtina slovenských FO – podnikateľov produkuje na 1 euro dlhov len 18,15 eur príjmov (kým typický podnikateľ produkoval až 230 eur príjmov a polovica podnikateľov ešte viac). Naopak, dolný kvartil v prípade ukazovateľa, u ktorého očakávame minimalizáciu, vymedzuje štvrtinu najlepších

subjektov. Napríklad podľa hodnoty dolného kvartilu celkovej zadlženosti majetku môžeme skonštatovať, že minimálne štvrtina podnikateľov nepracuje s cudzími zdrojmi, má nulovú zadlženosť.

Podobne by sme mohli robiť závery o finančnej situácii v jednotlivých veľkostných kategóriách FO – podnikateľov podľa peňažného výsledku podnikania alebo podľa obratu, ako aj pre jednotlivé právne formy. Napríklad, ak zostaneme len na úrovni mediánu, z pohľadu právnych foriem je zaujímavé, že iba samostatne hospodáriaci roľníci majú viac záväzkov ako pohľadávok (medián charakteru platobnej neschopnosti 1,51) a majú výrazne slabšie výsledky v ukazovateľoch peňažného výsledku podnikania.

Následne za výsledkami celkovej databázy sú na tom istom hárku radené výsledky podľa jednotlivých divízií (2-miestne SK NACE) a skupín (3-miestne SK NACE) odvetvovej príslušnosti subjektov. Výsledky sú usporiadané v rovnakej riadkovej aj stĺpcovej štruktúre ako výsledky za SR celkom.

Ako prvé sa uvádzajú SK NACE s označením 00 a 000. Ide o tie subjekty, ktoré v databáze DataCentra nemali priradený číselný kód SK NACE (v roku 2016 ich bolo 3867, v roku 2015 až 5374, v roku 2014 ich bolo 5017, v roku 2013 až 5865 a v roku 2012 najviac: 7185) a niektoré z nich ani číselný kód právnej formy. Sú takto vyčlenené v rámci celkovej databázy do čiastkového súboru „fiktívnej“ divízie 00 a skupiny 000. Ich účtovné výkazy boli bez chýb, preto vstúpili do spracovania. Ovplyvňujú však len výsledky za SR celkom, nakoľko ich nie je možné zaradiť do konkrétneho SK NACE. To je aj dôvod, prečo v tabuľke výstupov za SR celkom a tejto fiktívnej divízie a skupiny, neplatí rovnosť súčtu početností uvádzaných právnych foriem podnikania s celkovou početnosťou v stĺpci „celkom“. Súčet je nižší o počty neidentifikovaných právnych foriem.

4. Návrh využitia metodiky na ďalšie analytické a praktické účely

Navrhovaná metodika (výber zdrojov údajov, výber a algoritmus ukazovateľov, návrh a výber kritérií, atď.) vytvára predpoklady na reálne zmapovanie ekonomického prostredia MSP (malého a stredného podnikania) na základe výsledkov podnikania podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva - štyroch hlavných stránkach finančnej situácie podnikateľa: ukazovatele krytia dlhov likvidným majetkom, ukazovatele aktivity, ukazovatele zadlženosti a ukazovatele peňažného výsledku podnikania. Umožňuje tiež štandardné posúdenie podnikateľského prostredia malých a stredných podnikov a živnostníkov za pomoci navrhnutých odvetvových štandardov.

Návrhy využitia metodiky na hodnotenie odvetvových štandardov:

- zlepšenie a nastavenie manažmentu kvality na báze odvetvových štandardov. Na rozdiel od väčších podnikateľských subjektov sa tejto problematike v oblasti MSP nevenuje dostatočná pozornosť
- možnosť nastavenia štandardných kontrolných mechanizmov pri kontrole a nezávislom hodnotení podnikateľských subjektov
- analýza sektorov – použitie, napr. pri optimalizácii sektorových politík pre MSP
- objektívne stanovenie kritérií pre porovnanie výkonnostnej úrovne
- edukácia a možnosť efektívnejšieho využívania odvetvových štandardov v rámci hodnotenia podnikateľského prostredia a vzdelávanie odbornej verejnosti, atď.

Na základe analýz, pracovný tím zostavený z expertov v oblasti malých a stredných podnikov a živnostníkov za podpory Ministerstva hospodárstva SR, vypracoval a odladil navrhovanú metodiku na hodnotenie odvetvových štandardov a tiež prediskutoval množstvo otvorených otázok vyplývajúcich z rôzne používanej terminológie, s ktorou sa stretávame v sústave jednoduchého účtovníctva, a to najmä v rozdieloch medzi teóriou a praxou. Tiež ukázal na mnohé problémy týkajúce sa dostupnosti údajov (Register účtovných závierok len v neverejnej časti), s problémom reálneho zaraďovania podnikateľských subjektov do SK NACE ako hlavnej činnosti a vedľajšej činnosti (rozdiel medzi metodickým usmernením o postupe prideľovania a praxou v postupe prideľovania SK NACE Štatistickým úradom, rozdielnosť SK NACE v porovnaní so Živnostenským úradom, rozdielny postup v závislosti od spôsobu vybavovania živnostenského oprávnenia, atď.) Všetky tieto problémy sú zároveň podnetom na riešenie a zefektívnenie fungovania verejnej správy a nastavenie nástrojov pre rozhodovanie v oblasti MSP a pre potreby hodnotenia malých, stredných podnikov a živnostníkov.

V rámci riešenia projektu a nastavovania metodiky sme sa stretli tiež s problémom rozdielne používanej terminológie, čo súvisí aj s nízkou edukáciou v oblasti hodnotenia finančnej a ekonomickej analýzy. Zlad'ovanie a vysvetľovanie ekonomickej podstaty a terminológie sa prejavilo najmä pri samotnom výbere pomerových finančných ukazovateľov a jednotlivých položiek (algoritme) ukazovateľov.

Tiež boli zaujímavé podnety aj pri výbere kritérií, pričom sa v navrhovanej metodike použili (okrem samotného odvetvového členenia) tri kritéria a ostatné sa ponechali na prípadné rozšírenie metodiky v budúcnosti (kvôli nožnej zmene legislatívy, získania ďalších zdrojov údajov, napr. počtu zamestnancov zo Sociálnej poisťovne).

Analýzy v priebehu spracovania a práca účastníkov tímu zloženého z expertov v oblasti MSP a problematiky sústavy jednoduchého účtovníctva vytvorili dobrý predpoklad na využitie pre ďalšie analytické výstupy a tiež ukázali na potrebu riešenia a venovania sa oblasti MSP.

Bolo by prínosné aj sledovanie vývoja najmä z hľadiska početnosti subjektov, ktoré uplatňujú výdavky percentom z príjmov, a ktoré uplatňujú preukázateľne vynaložené výdavky prostredníctvom sústavy jednoduchého účtovníctva podľa zmeny legislatívy.

Navrhnutá metodika v tejto podobe poskytne odbornej verejnosti nástroj na hodnotenie a tiež dáva podnety na ďalšie rozšírenie riešení v tejto oblasti.

Záver

Gestorom projektu „Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva“ bola Slovenská asociácia malých a stredných podnikov a živnostníkov. Partnermi projektu boli Slovak Business Agency s podporou Ministerstva hospodárstva SR a Crif - Slovak Credit Bureau, s. r .o. – spoločnosť zabezpečujúca technické spracovanie, ako aj ďalší experti z akademickej obce a súkromného sektora venujúci sa podnikovým finančným analýzám v oblasti sústavy jednoduchého účtovníctva, odborníci zo štátnej správy, profesných združení. Počas celého obdobia trvania projektu v roku 2017, aj počas prípravnej fázy projektu, ktorá začala ešte v roku 2016, participovali na tvorbe metodiky odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva, ako aj na spracovaní a vyhodnotení výsledkov aplikácie metodiky na hodnotenie odvetvových štandardov.

Ďakujeme všetkým podieľajúcim sa na tvorbe tohto dokumentu za spoluprácu a najmä za odbornú súčinnosť a verifikáciu dát Ministerstvu financií Slovenskej republiky.

Súhrn použitých tabuliek, grafov, obrázkov v dokumente

TABUĽKY		
Por. číslo	Popis	Strana
1	Historický vývoj ekonomických subjektov v SR v členení na PO, FO (Zdroj: Štatistický úrad SR, spracovanie SAMP)	7
2	Počty podaných daňových priznaní v členení podľa uplatnenia výdavkov percentom z príjmov a preukázateľne vynaloženými výdavkami (Zdroj: Finančná správa)	12
3	Percentuálne vyjadrenie medzi daňovými priznaniami s uplatnenými výdavkami percentom z príjmov a uplatnením preukázateľne vynaložených výdavkov (Zdroj: SAMP - pri výpočte percentuálneho vyjadrenia boli použité údaje z Finančnej správy SR)	12
4	Prehľad o počte dodaných účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva a počte podaných DP s príjmami § 6 ods. 1 a 2 (Zdroj: DataCentrum, Finančná správa SR)	13
5	Percentuálne vyjadrenie počtu podaných účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva k počtu podaných DP s príjmami § 6 ods. 1 a 2 (Zdroj: SAMP- pri výpočte percentuálneho vyjadrenia boli použité údaje z DataCentra a Finančnej správy SR)	13
6	Prehľad početnosti chybových položiek účtovných výkazov pri kontrole dodanej databázy (Zdroj: CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	18
7	Porovnanie počtu účtovných závierok v sústave jednoduchého účtovníctva dodaných z DataCentra a vstupujúcich do spracovania (Zdroj: CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	19
8	Vysvetlenie pojmov a kódy položiek vo Výkaze o príjmoch a výdavkoch (Zdroj: SAMP na základe vzoru účtovnej závierky – Výkaz o príjmoch a výdavkoch)	26
9	Vysvetlenie pojmov a kódy položiek vo Výkaze o majetku a záväzkoch (Zdroj: SAMP na základe vzoru účtovnej závierky – Výkaz o majetku a záväzkoch)	27
10	Prehľad zákonnej hranice a vznik registrácie do SP po rokoch (Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)	30
11	Intervaly kritéria podľa výšky dosiahnutého obratu členené po rokoch (Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a zákonom č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty)	31
12	Členenie účtovných závierok do skupín podľa obratu (Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	32
13	Intervaly kritéria podľa výšky dosiahnutého peňažného výsledku podnikania členené po rokoch (Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov)	33
14	Členenie účtovných závierok do skupín podľa výšky dosiahnutého peňažného výsledku podnikania (Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	34
15	Intervaly kritéria podľa právnej formy podnikateľa (Zdroj: SAMP – použité kódy právnych foriem zo Štatistického úradu SR)	35

Analýza odvetvových štandardov pre podnikateľov účtujúcich v sústave
jednoduchého účtovníctva

16	Presné znenie právnej formy podnikateľa podľa kódu právnej formy (Zdroj: Štatistický úrad SR)	36
17	Členenie účtovných závierok podľa kódu právnej formy (Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	37
18	Členenie hranice pre plné uplatnenie nezdaniiteľnej časti dane na daňovníka po rokoch (Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov)	38
19	Prehľad členenia pre obratovo malých podnikateľov (Zdroj: SAMP – údaje v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)	38

GRAFY		
Por. číslo	Popis	Strana
1	Historický vývoj početnosti podnikateľských subjektov v SR (Zdroj: Štatistický úrad SR, spracovanie SAMP)	8
2	Štatistický graf vývoja sústavy jednoduchého účtovníctva v SR v porovnaní k podaným Daňovým priznaniam (§ 6 ods. 1 a 2) (Zdroj: DataCentrum, Finančná správa SR)	14

OBRÁZKY		
Por. číslo	Popis	Strana
1	Ukážka tabuľky výstupov spracovania (Zdroj: CRIF - Slovak Credit Bureau, s. r. o.)	40

Zoznam použitých zdrojov

Zákony

1. zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (pôvodné zákony v danej oblasti)
2. zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (Oznámenie o opatrení o postupoch účtovania v JÚ)
3. zákon č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
4. zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov
5. zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
6. zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov

Literatúra

1. FETISOVOVÁ E. - VLACHYNSKÝ K. - SIROTKA V: Financie malých a stredných podnikov, IURA EDITION Bratislava 2004, 260 s., ISBN 80-89047-87-4
2. BOROVSKÝ J. – DOBRUCKÁ L.: Príručka podnikania pre malých a stredných podnikateľov, EUROUNION Bratislava 2005, 96 s., ISBN 80-88984-83-1
3. ZALAI K. a kol.: Finančno-ekonomická analýza podniku, 9. vydanie, SPRINT 2, Bratislava 2016, 482 s., ISBN 978-80-89710-22-5
4. CRIF – Slovak Credit Bureau, s. r. o: Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v SR

Internetové stránky

<https://www.slov-lex.sk>
<http://www.finance.gov.sk>
<https://www.financnasprava.sk>
<http://www.socpoist.sk>
<https://slovak.statistics.sk>
<http://www.crif.sk>
<http://asocfin.sk>

Zoznam príloh

Príloha č. 1	Zoznam SK NACE Rev. 2 v členení DIVÍZIA/SKUPINA
Príloha č. 2	Vzorce ukazovateľov v nadväznosti na výkazy účtovnej závierky v sústave jednoduchého účtovníctva
Príloha č. 3	Výsledky aplikácie metódy odvetvových štandardov v sústave jednoduchého účtovníctva